

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Економічний факультет

Кафедра економіки та менеджменту

Кваліфікаційна робота бакалавра

на тему: «ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА
РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ»

Виконала: студентка 4 курсу, групи
ЕЛ- 41

Спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
Освітньо-професійної програми
«Публічне управління та
адміністрування»

_____ Олександра ШЛЯХОВА

Керівник наукової роботи:
кандидат економічних наук, доцент

_____ Семен НЕСКОРОДЄВ

Рецензент: кандидат економічних наук,
доцент, доцент кафедри менеджменту і
публічного адміністрування ХНУМГ

_____ Христина КАЛАШНІКОВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет: економічний

Кафедра: економіки та менеджменту

Рівень вищої освіти (освітньо–кваліфікаційний рівень): бакалавр

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітньо-професійна програма: «Публічне управління та адміністрування»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

_____ Г.О.Дорошенко
(підпис) (ініціали, прізвище)

«09» червня 2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ БАКАЛАВРА

Шляхова Олександра Вадимівна

1. Тема роботи «Державне регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні»

керівник роботи Нескородєв Семен Миколайович, кандидат економічних наук, доцент

затверджені наказом вищого навчального закладу від — «17» квітня 2025 року
№ 2101-5/969

2. Строк подання студентом роботи «20» травня 2025 р.

3. Перелік питань, які потрібно розробити:

Сутність інвестицій, інвестиційної діяльності та інвестиційного процесу;
функції, принципи та завдання державного регулювання; особливості
регулювання на регіональному рівні; нормативно-правове забезпечення;
інструменти, методи та механізми стимулювання; публічно-приватне
партнерство; аналіз європейського досвіду; динаміка інвестицій у Харківській
області; вплив війни на інвестиційну активність; оцінка регіональних програм;
основні проблеми та бар'єри; напрями вдосконалення державної інвестиційної
політики в регіонах України.

4. План роботи

№ з/п	Послідовність підготовки кваліфікаційної роботи	Термін завершення етапів роботи
1.	Вибір теми і подання заяви на ім'я завідувача кафедри про обрання теми кваліфікаційної роботи	10.02.2025
2.	Формулювання та оформлення завдань кваліфікаційної роботи	20.02.2025
3.	Узгодження з керівником плану кваліфікаційної роботи	02.03.2025
4.	Підготовка першого розділу роботи	09.04.2025
5.	Збір і обробка емпіричних даних та їх узагальнення в другому розділі роботи	01.05.2025
6.	Написання вступу, висновків та рекомендаційного підрозділу кваліфікаційної роботи	05.05.2025
7.	Подання чорнового варіанту всієї кваліфікаційної роботи керівнику	18.05.2025
8.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру економіки та менеджменту	20.05.2025

5. Дата видачі завдання «10» лютого 2025 р.

Здобувач вищої освіти

(підпис)Олександра ШЛЯХОВА

(прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи

(підпис)Семен НЕСКОРОДЄВ

(прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

(підпис)Ганна ЗАДНЄПРОВСЬКА

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП	...5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	...7
1.1. Сутність інвестиційного процесу на регіональному рівні	...7
1.2. Особливості державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні	...12
1.3. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні в Україні	...18
РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ	...23
2.1 Дослідження європейського досвіду державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні	...23
2.2. Аналіз інвестиційних процесів у Харківській області	...30
2.3. Шляхи вдосконалення державного регулювання інвестиційних процесів у Харківській області	...41
ВИСНОВКИ	...48
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	...51

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена важливістю ефективного державного регулювання інвестиційних процесів як чинника сталого розвитку регіонів України. У сучасних умовах після повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну значна частина інфраструктури регіонів, зокрема Харківської області, зазнала серйозних руйнувань. Це суттєво ускладнило залучення інвестицій та зменшило інвестиційну активність. Водночас саме інвестиції мають ключове значення для повоєнного відновлення, модернізації економіки, створення нових робочих місць і підвищення рівня життя населення.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо удосконалення державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні, зокрема на прикладі Харківської області.

Відповідно до мети дослідження, були поставлені такі завдання:

- розглянути сутність інвестиційного процесу та особливості його реалізації на регіональному рівні;
- визначити основні принципи, механізми та інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення інвестиційного процесу в Україні;
- систематизувати європейський досвід державного регулювання інвестицій на регіональному рівні;
- дослідити стан інвестиційних процесів у Харківській області у 2012–2024 рр.;
- розробити шляхи вдосконалення механізмів державного регулювання інвестиційних процесів у Харківському регіоні.

Об'єкт дослідження – процес державного регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні.

Предмет дослідження – інструменти та напрями вдосконалення державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні.

Методи дослідження включають: системний підхід – для комплексного аналізу інвестиційного процесу; порівняльний аналіз – для вивчення зарубіжного досвіду; статистичний аналіз – для оцінки динаміки інвестицій у Харківській області; графічні методи – для візуалізації тенденцій; метод логічного узагальнення – для формулювання рекомендацій.

Інформаційна база дослідження охоплює нормативно-правові акти України, наукові праці з питань державного регулювання інвестицій, аналітичні звіти міжнародних організацій, статистичні матеріали Державної служби статистики України, а також регіональні програми та стратегії розвитку Харківської області.

Наукова новизна роботи полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні, з урахуванням європейського досвіду та сучасного стану інвестиційної діяльності у Харківській області.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх використання органами публічної влади для формування ефективної регіональної інвестиційної політики, покращення інвестиційного клімату та стимулювання соціально-економічного розвитку регіонів.

Апробація результатів роботи: результати дипломного дослідження були представлені у Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Ways of Science Development in Modern Crisis Conditions», яка відбулась у дистанційній формі 4 - 5 червня 2025 року і були опубліковані в збірнику конференції.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

1.1. Сутність інвестиційного процесу на регіональному рівні

Поняття інвестицій є фундаментальним елементом економічної системи та становить основу для подальших процесів і дій, пов'язаних з управлінням капіталом. У сучасній економічній науці трактується як вкладення капіталу з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту. В англomовній економічній літературі інвестиції розглядаються як купівля капітальних товарів, що використовуються у майбутньому для виробництва інших товарів і послуг. Наприклад, Н. Менк'ю визначає інвестиції як «суму витрат на бізнес-капітал, житловий капітал та запаси», підкреслюючи, що придбання нового будинку вважається інвестицією, а не споживанням [15].

Згідно з сучасним підходом, інвестиції - це майнові, фінансові та інтелектуальні цінності, використання яких спрямоване на функціонування і розвиток суб'єкта господарювання, що супроводжується досягненням очікуваного ефекту у внутрішньому середовищі та зовнішньому оточенні протягом певного періоду часу [71].

Таким чином, інвестиції становлять лише потенціал майбутньої вигоди, але сам факт їх наявності не гарантує економічного результату. Реалізація цього потенціалу відбувається шляхом цілеспрямованих дій, які формують інвестиційну діяльність. Остання охоплює практичні кроки суб'єктів господарювання, держави або громадян щодо ефективного використання інвестиційних ресурсів.

Згідно із Законом України, інвестиційна діяльність визначається як сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій [54]. У науковій літературі поняття уточнюється: за Т. В. Майоровою, інвестиційна діяльність - це «сукупність практичних дій щодо

вкладення капіталу» [44, с. 12]. На мікрорівні вона охоплює дії суб'єктів господарювання з підготовки, вкладення і використання капіталу, а на макрорівні – сукупність практичних дій держави, бізнесу та громадян щодо здійснення інвестицій [44].

У свою чергу, інвестиційний процес є найширшим із трьох розглянутих понять. Це не просто дії (як у випадку з інвестиційною діяльністю), а структурована система заходів, етапів та взаємодій між учасниками, що забезпечують повний життєвий цикл інвестицій – від формування задуму до завершення проєкту [44]. За визначенням Т. В. Майорової, інвестиційний процес – це система взаємопов'язаних заходів, пов'язаних із вкладенням інвестиційних ресурсів у виробництво, об'єкти соціального або іншого призначення для досягнення економічного чи соціального результату [44, с. 18].

Учасниками інвестиційного процесу, як зазначено у підручнику, є інвестори, замовники, користувачі об'єктів інвестування, підрядники, постачальники та державні органи [44, с. 20].

Інвестиційний процес відображає економічну систему з усіма властивими їй елементами: інвестором, об'єктом інвестицій, зв'язками між ними (інвестування з метою отримання доходу) та інвестиційним середовищем [44, с. 269].

На думку А. А. Пересади, як її подає Майорова, структура інвестиційного процесу охоплює такі етапи: мотивація інвестиційної діяльності, прогнозування, програмування, обґрунтування доцільності інвестицій, страхування, державне регулювання, фінансування, проектування, забезпечення ресурсами, реалізація, підготовка до виробництва, попереднє та кінцеве введення об'єкта в експлуатацію [44, с. 270].

Життєвий цикл інвестиційного проєкту також трактується як період від першої інвестиції до останньої вигоди від реалізації проєкту, що підтверджує єдність понять інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності [44, с. 270].

У статті також акцентується увага на різниці між інвестиційною діяльністю та інвестиційним процесом. Якщо інвестиційна діяльність охоплює окремі дії, спрямовані на реалізацію інвестицій, то інвестиційний процес є комплексним поняттям, яке включає повну послідовність етапів: від формування мотивів до завершення об'єкта. Наприклад, на мікрорівні діяльність підприємства з розробки та впровадження нової виробничої лінії – це інвестиційна діяльність. У той час як інвестиційний процес охоплює увесь цикл – від аналізу ринку, розробки проєкту, забезпечення ресурсами до введення об'єкта в експлуатацію. На макрорівні діяльність держави з формування сприятливого інвестиційного клімату - це також елемент інвестиційної діяльності, тоді як державна інвестиційна політика, що включає стратегічне планування, регуляторні механізми та реалізацію програм – це вже інвестиційний процес у широкому розумінні [71].

Типологізація інвестицій є важливим елементом для розуміння структури інвестиційного процесу. У підручнику Т. В. Майорової наведена класифікація інвестицій за кількома ознаками: за об'єктом вкладення, характером участі, джерелами походження, формою власності та строками інвестування [44, с. 14].

- За об'єктом вкладення: реальні, фінансові, інноваційні, інтелектуальні.
- За характером участі інвестора: прямі та непрямі.
- За джерелами: внутрішні та зовнішні.
- За формою власності: державні, приватні, іноземні, змішані.
- За строками: короткострокові, середньострокові, довгострокові.

На регіональному рівні інвестиційний процес має свої особливості, що пов'язані з територіальною специфікою, бюджетними обмеженнями, рівнем розвитку інфраструктури та ефективністю місцевого управління.

Т. В. Майорова зазначає, що «інвестиційні процеси на регіональному рівні значною мірою залежать від місцевих ресурсів, бюджету, пріоритетних напрямів розвитку, а також регіональних програм та стратегій» [44, с. 27]. Одним з головних бар'єрів є обмеженість фінансових ресурсів: «суттєвим

обмеженням для регіонального рівня є дефіцит інвестиційних ресурсів і недостатність фінансової бази для реалізації масштабних проектів» [44, с. 338].

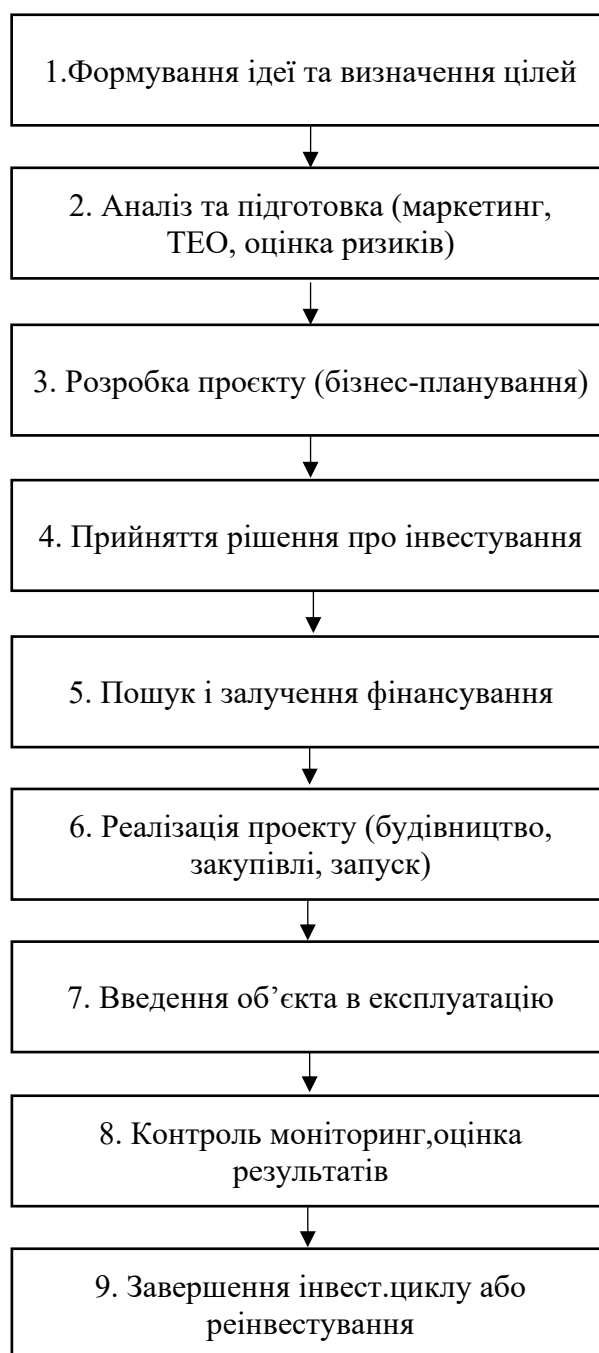

Рис. 1.1 Загальна схема інвестиційного процесу

Джерело: Створено автором за джерелами [44]

З метою чіткого розуміння особливостей інвестиційного процесу на регіональному рівні доцільно здійснити порівняльний аналіз із макрорівнем (див. табл. 1.1).

Таблиця 1.1 – Порівняння інвестиційного процесу на макро- та регіональному рівнях

Ознака	Макрорівень	Регіональний рівень
Фінансова база	Державний бюджет, міжнародні кредити, великі державні програми	Обмежений місцевий бюджет, субвенції, партнерські кошти
Нормативно-правове поле	Загальнодержавне законодавство	Залежність від стабільності місцевих нормативних актів
Органи управління	Верховна Рада, Кабінет Міністрів, центральні міністерства	Місцеві ради, департаменти економіки, агентства регіонального розвитку
Пріоритети інвестування	Загальнонаціональні цілі: ВВП, безробіття, державна інфраструктура	Розвиток територій, зайнятість, підвищення якості життя на місцях
Інвестиційна привабливість	Вища завдяки масштабам, централізованим гарантіям і ресурсам	Низька або нестійка, потребує стимулів і окремих регіональних механізмів підтримки
Основні бар'єри	Політичні ризики, міжнародна кон'юнктура	Інституційна незавершеність, слабка координація, кадровий дефіцит, нестабільність локальних рішень
Формування програм	Здійснюється через національні стратегії та галузеві плани	Ґрунтується на місцевих програмах соціально-економічного розвитку, які приймають місцеві органи влади

Джерело: Складено автором за джерелами [44]

Регіональні програми формуються відповідно до затверджених стратегій соціально-економічного розвитку. Як вказує Майорова, «регіональні програми

інвестиційного розвитку формуються на основі стратегій соціально-економічного розвитку, прийнятих місцевими органами влади» [44, с. 339].

Через низьку інвестиційну привабливість багатьох регіонів виникає потреба у розробці стимулюючих механізмів для залучення іноземного капіталу [44, с. 340]. Додаткові труднощі створюють інституційна незавершеність, нестабільність місцевих нормативних актів та слабка координація між владними структурами [44, с. 341].

Таким чином, інвестиційний процес на регіональному рівні є не лише складовою частиною загальнонаціональної інвестиційної політики, а й окремим механізмом реалізації стратегічних завдань територіального розвитку. Його ефективність безпосередньо залежить від адаптації до місцевих умов, наявності ресурсів та активної взаємодії з інвесторами. Розуміння сутності цього процесу є основою для подальшого дослідження ролі державного регулювання інвестиційної діяльності в регіонах.

У дослідженні, опублікованому в журналі «Економіка і вектор», інвестиції визначаються як «приріст будь-яких матеріальних цінностей – усіх витрат, що безпосередньо сприяють зростанню загальної величини капіталу в економічній системі». Водночас, з мікроекономічної точки зору, інвестиції тлумачаться як «вкладення грошових коштів у капітальні вкладення та оборотні активи» [59]. Також у цьому ж джерелі акцентується увага на відмінностях між поняттями «інвестиції» та «інвестиційна діяльність», де перше відображає ресурсну сутність, а друге - динаміку та дії суб'єктів інвестування.

1.2. Особливості державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні

Державне регулювання інвестиційних процесів є системою цілеспрямованих заходів, спрямованих на створення сприятливого середовища для активізації інвестиційної діяльності. У більш вузькому

розумінні, державна інвестиційна політика визначається як комплекс правових, організаційних, адміністративних і економічних заходів, спрямованих на розвиток та активізацію інвестиційних процесів у країні [48; 31].

Основним завданням державного втручання є реалізація економічної, науково-технічної та соціальної політики через залучення інвестиційних ресурсів. Це досягається шляхом вдосконалення нормативно-правової бази, впровадження ефективних механізмів стимулювання інвесторів та усунення адміністративних бар'єрів. Особлива увага при цьому приділяється галузям стратегічного значення - соціальній сфері, технологічному оновленню, створенню нових робочих місць, розвитку агропромислового комплексу, освіти, екології, охорони здоров'я та культурної спадщини [48].

Інвестиційний клімат, як сукупність правових, економічних та соціальних умов, суттєво впливає на ефективність інвестиційної діяльності. Він охоплює фактори як на макро-, так і на мікро- та регіональному рівнях управління, формуючи мотиваційне середовище для інвесторів. У свою чергу, інвестиційний клімат визначається не лише інвестиційним потенціалом території, а й рівнем ризиків, з якими може стикнутися інвестор [31].

Відповідно до законодавства, держава може виступати як суб'єкт інвестиційної діяльності, виконуючи функції інвестора, партнера або регулятора. Участь держави в інвестиційних процесах передбачає як пряме фінансування стратегічно важливих галузей (наприклад, об'єкти інфраструктури, військово-промисловий комплекс), так і опосередкований вплив через адміністративні, фінансові та інституційні механізми. На практиці це реалізується через державні замовлення, державні підприємства, а також через співпрацю з приватними структурами шляхом створення змішаних форм власності [31].

В умовах ринкової трансформації спостерігається тенденція до скорочення прямої участі держави у господарських процесах та посилення ролі непрямих інструментів впливу. Серед них важливе місце займає

формування сприятливого правового середовища, застосування податкових і кредитних стимулів, а також розвиток інституційної підтримки інвесторів через відповідні державні органи, зокрема Національний банк України, Фонд державного майна та Антимонопольний комітет [31].

Особливістю державного регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні є необхідність урахування місцевої специфіки та умов, що обумовлює важливість процесів децентралізації. Сучасна практика передбачає послідовну передачу повноважень від центральних органів до регіональних інституцій, що дозволяє ефективніше адаптувати державну політику до потреб конкретних територій [49].

Водночас варто враховувати, що інвестиційна політика на державному та регіональному рівнях суттєво відрізняється. Загальнодержавні інструменти - такі як централізовані фонди чи державні програми - не завжди можуть бути ефективно застосовані в регіонах через обмеження у фінансових ресурсах, організаційній спроможності та кадровому потенціалі. Це зумовлює потребу у створенні спеціалізованих регіональних підходів до залучення інвестицій з урахуванням конкурентних переваг, соціально-економічних потреб і потенціалу окремих територій [70].

На практиці, на рівні регіону державне регулювання інвестиційної діяльності здійснюється через комплексну сукупність нормативно-правових, адміністративно-управлінських, економіко-фінансових, інформаційно-промоційних та соціально-інституційних методів впливу. Ці методи формують основу для створення сприятливого інвестиційного клімату, стимулювання залучення капіталу та забезпечення сталого соціально-економічного розвитку територій.

У таблиці 1.2 узагальнено основні групи зазначених методів державного регулювання, а також наведено конкретні інструменти, що активно застосовуються у практиці державного управління в регіонах України з метою активізації інвестиційних процесів та формування сприятливого інвестиційного середовища.

У подальшому зосередимо увагу на розкритті ключових характеристик кожної з наведених у таблиці груп методів, їх переваг і обмежень, а також здійснимо аналіз особливостей їхнього практичного застосування в умовах конкретного регіонального контексту.

Таблиця 1.2 – Основні методи державного регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні

Група методів	Приклади інструментів
Нормативно-правові	Закони та підзаконні акти; регіональні програми розвитку; інвестиційні стратегії та паспорти регіонів
Адміністративно-організаційні	Створення агенцій підтримки інвесторів; дозвільні процедури; моніторинг реалізації проєктів; державна експертиза
Економічно-фінансові	Субвенції; співфінансування; податкові пільги на місцевому рівні; кредитні гарантії; участь у регіональних фондах розвитку
Інформаційно-промоційні	Інвестиційні паспорти громад; форуми та виставки; регіональні портали з інформацією для інвесторів; маркетинг територій
Соціально-інституційні	Підтримка професійної освіти; розвиток людського капіталу; публічні консультації з бізнесом; реалізація пілотних соціальних інвестиційних проєктів

Джерело: Складено автором за джерелами [58,31,27]

Серед ключових напрямів впливу держави на інвестиційні процеси виокремлюються фінансові методи, що передбачають регулювання податкової політики, державного кредитування, амортизаційних відрахувань і капіталовкладень. Зокрема, надання податкових пільг, зниження ставок

місцевих податків, запровадження спеціальних режимів оподаткування можуть суттєво стимулювати активність інвесторів [31].

Особливе значення має амортизаційна політика, що трансформує амортизаційні відрахування в джерело інвестицій. Використання методів прискореної амортизації може виступати дієвим інструментом поживлення інвестиційної активності в пріоритетних галузях регіональної економіки [31].

До адміністративно-управлінських методів належать регулювання через ліцензування, квотування, примусове дотримання стандартів, екологічні обмеження, а також здійснення державної експертизи інвестиційних проєктів. Ці заходи покликані гарантувати прозорість і законність реалізації інвестицій, водночас слугуючи механізмом забезпечення безпеки та якості [31].

Інституційні заходи державного регулювання реалізуються через діяльність органів влади різного рівня. Наприклад, участь у регулюванні беруть Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Фонд державного майна, Антимонопольний комітет тощо. На регіональному рівні активізується робота місцевих рад, департаментів економічного розвитку, спеціальних агенцій з підтримки інвесторів [31].

До економічних стимулів державного регулювання відносяться субсидії, державний лізинг, прямі та портфельні інвестиції, страхування інвестиційних ризиків. Їх застосування спрямоване на зниження фінансових бар'єрів входу для інвесторів та на підвищення привабливості інвестицій у певні сфери, зокрема у виробничу інфраструктуру, ІТ-сферу, агросектор, переробну промисловість тощо.

Важливу роль відіграють також інфраструктурні та програмні інструменти. Вони охоплюють розробку та реалізацію цільових програм розвитку, підтримку кластерів, індустріальних парків і спеціалізованих зон розвитку. Через фінансування з обласних або державних бюджетів можлива підтримка технопарків, центрів інновацій, бізнес-інкубаторів, що забезпечує позитивний вплив на інвестиційний ландшафт регіону.

Окрему категорію становлять зовнішньоекономічні методи, зокрема: митна політика, регулювання імпорту, валютні режими, податкові преференції для іноземних інвесторів. Застосування інструментів протекціонізму (імпортні мита, обмеження, субсидії вітчизняним виробникам) у поєднанні з політикою відкритості для стратегічних зовнішніх партнерів формує збалансовану інвестиційну політику на регіональному рівні [31].

Окремої уваги заслуговує практика використання інвестиційних паспортів регіонів і громад, які є важливим інструментом маркетингу територій. Їх застосування дозволяє узагальнити ключові характеристики інвестиційного потенціалу, продемонструвати переваги території для бізнесу та сприяти релокації підприємств з небезпечних зон. В умовах війни такі документи виконують функцію своєрідних орієнтирів для потенційних інвесторів [27].

Таким чином, державне регулювання інвестиційної діяльності на регіональному рівні являє собою складну, багаторівневу систему впливу, яка охоплює нормативно-правові, адміністративні, економічні, інформаційні та соціальні інструменти. Регіони, як складові елементи національної економіки, потребують адаптованих і територіально орієнтованих підходів, які враховують специфіку економічного потенціалу, соціально-демографічної структури та інституційного середовища.

Реалізація ефективної регіональної інвестиційної політики можлива лише за умови належного балансу між централізованими і децентралізованими механізмами, коли держава створює загальні умови та інституційну підтримку, а регіони - самостійно визначають пріоритети та адаптують інструменти регулювання до локальних реалій. Це передбачає гнучкість, прозорість, відкритість і взаємодію між органами влади, бізнесом та громадянським суспільством.

Окрему роль у цьому процесі відіграють інструменти маркетингу територій, зокрема інвестиційні паспорти громад і регіонів, що у поєднанні з програмами розвитку людського капіталу, спеціальними економічними

зонами, податковими пільгами та інституційною підтримкою створюють сприятливий інвестиційний клімат на місцях.

У наступних підрозділах доцільно розглянути практичне застосування окреслених механізмів у контексті конкретних регіонів України, зокрема ефективність реалізованих програм підтримки інвесторів, роль місцевих органів влади у формуванні інвестиційної політики та особливості співпраці з міжнародними партнерами.

1.3. Нормативно-правове забезпечення державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні в Україні

Нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності в Україні охоплює систему законодавчих і підзаконних актів, що функціонують на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівнях.

Базовим документом виступає Закон України «Про інвестиційну діяльність» №1560-XII від 18.09.1991, у якому визначено основні поняття, принципи функціонування інвестиційного середовища та гарантії стабільності умов для вітчизняних і зарубіжних інвесторів [50].

Регулювання участі іноземного капіталу здійснюється відповідно до Декрету Кабінету Міністрів України «Про режим іноземного інвестування» №354 від 08.10.1998, який гарантує захист інвесторів від експропріації без компенсації, негативних змін законодавства та інших правових ризиків.

Пільговий режим для реалізації пріоритетних інвестиційних проєктів передбачено положеннями Податкового та Митного кодексів України. Зокрема, йдеться про звільнення від митних платежів та податку на додану вартість (ПДВ) при імпорті обладнання, надання податкових канікул і застосування спеціальних режимів амортизації. Земельне законодавство (Земельний кодекс України, Закон України «Про оренду землі») передбачає спрощені механізми надання земельних ділянок, що є особливо важливим для реалізації регіональних інвестпроєктів [50].

Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями» встановлює гарантії стабільності законодавства протягом 15 років, компенсацію збитків, завданих діями державних органів, а також державну підтримку у розмірі до 30% вартості проєкту [11]. Підтримка може включати: звільнення від податку на прибуток до п'яти років, звільнення від ПДВ та митних платежів на обладнання, компенсацію інфраструктурних витрат і пільгову оренду державної землі з можливістю подальшого викупу.

Одним із ключових механізмів взаємодії держави з бізнесом є державно-приватне партнерство (ДПП). Закон України «Про державно-приватне партнерство» №2404-VI від 1 липня 2010 року визначає правові та організаційні засади співпраці між державою та приватними суб'єктами господарювання. Закон регулює укладення концесій, договорів оренди, спільної діяльності та інших моделей партнерства [53].

Ці механізми дозволяють розподіляти фінансове навантаження між державою та приватними партнерами, що є важливим для реалізації інфраструктурних проєктів, зокрема на регіональному рівні. Для країн із трансформаційною економікою ДПП визнається ефективним інструментом стимулювання інвестиційної активності [43].

Закон України «Про концесію» №155-IX від 3 жовтня 2019 року деталізує механізми передачі об'єктів державної та комунальної власності (автомобільні дороги, порти, інженерні споруди) у тимчасове користування приватним підприємствам (див. табл. 1.3). Передбачено проведення конкурсного відбору концесіонерів і можливість надання компенсацій, які не класифікуються як державна допомога [55].

До складу нормативно-правової бази також входять: Земельний кодекс (упорядкування процедури надання земель), Цивільний кодекс (захист права власності), Закон України «Про державне регулювання містобудівної діяльності» (оптимізація дозвільних процедур), а також окремі акти, що регулюють інвестиції в агропромисловий комплекс та регіональний розвиток.

Таблиця 1.3 – Нормативно-правові акти, що регулюють інвестиційну діяльність в Україні

Нормативно-правового акт	Вплив на інвестиційний процес
Закон України «Про інвестиційну діяльність» №1560-XII (1991)	Визначає основи інвестування, принципи функціонування інвестиційного середовища, гарантії стабільності умов
Декрет КМУ «Про режим іноземного інвестування» №354 (1998)	Гарантує захист іноземних інвесторів від експропріації, правових змін і ризиків
Податковий кодекс України	Передбачає пільги, податкові канікули, спеціальні режими для пріоритетних інвестпроектів
Митний кодекс України	Забезпечує звільнення від мита та ПДВ при імпорті обладнання для інвестиційних цілей
Земельний кодекс України	Регламентує спрощені механізми надання земельних ділянок для інвестпроектів
Закон України «Про оренду землі»	Визначає правила оренди земельних ділянок, зокрема для інвесторів
Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями» (2020)	Гарантує стабільність законодавства на 15 років, компенсацію збитків, податкові пільги та держпідтримку до 30% вартості проекту
Закон України «Про державно-приватне партнерство» №2404-VI (2010)	Визначає правові засади співпраці між державою і приватними партнерами, регулює концесії, договори спільної діяльності
Закон України «Про концесію» №155-IX (2019)	Встановлює процедури передачі державної і комунальної власності в тимчасове користування через конкурсний відбір концесіонерів
Цивільний кодекс України	Захищає право власності, регулює правові аспекти інвестування
Розпорядження КМУ №133-р від 17.02.2021	Засновує UkraineInvest — державний офіс залучення та супроводу інвесторів

Джерело: Складено автором.

Суттєве значення мають підзаконні акти Кабінету Міністрів України. Зокрема, розпорядження №133-р від 17.02.2021 започатковує діяльність

Державного офісу із залучення та підтримки інвестицій (UkraineInvest), а постанова №647 від 23.06.2021 визначає механізм взаємодії між цим офісом, інвесторами та органами місцевої влади. Постанови №714 (07.07.2021), №805 (04.08.2021) та №860 (11.08.2021) стосуються методів обліку, підтримки та умов ввезення обладнання для пріоритетних інвестпроектів [50].

На регіональному рівні інвестиційна політика реалізується через місцеві програми, стратегії та інструменти залучення капіталу. Харківська область є прикладом впровадження комплексного підходу. Обласною радою затверджено «Програму розвитку інвестиційної діяльності Харківської області на 2021–2024 роки», яка орієнтована на поліпшення інвестиційного клімату та стимулювання припливу капіталу [58].

Програма передбачає аналіз бар'єрів низької інвестиційної активності, формування цілей і завдань, а також механізмів їх реалізації, включаючи питання фінансування, моніторингу та оцінки ефективності. Пріоритетними є розвиток інфраструктури, адаптація міжнародних стандартів роботи з інвесторами та сприяння зайнятості населення. Очікувані результати - зростання прямих іноземних інвестицій і підвищення конкурентоспроможності регіону.

Додатковим інструментом є «Методологія та стандарти залучення і супроводу інвесторів у Харківській області», розроблена у межах регіональної стратегії на 2021–2024 роки [58]. Документ окреслює алгоритми підготовки інвестиційних пропозицій, засади маркетингового супроводу, принципи комунікації з інвесторами та етапи постпроектного супроводу. Його мета - забезпечити послідовний, професійний і прозорий підхід до реалізації інвестиційних ініціатив.

На рівні територіальних громад поширюється практика створення інвестиційних паспортів - інформаційних довідників, які містять дані про наявні ресурси, інфраструктуру, пріоритетні напрями інвестування та потенційні проекти. Це сприяє інформованості інвесторів і полегшує прийняття рішень щодо розміщення капіталу в межах регіону.

Серед ефективних інструментів стимулювання інвестиційної активності варто виокремити державну програму «Доступні кредити 5-7-9%». Вона спрямована на підтримку мікро-, малого та середнього бізнесу. З початку 2025 року було видано 9 906 пільгових кредитів на суму 31,5 млрд грн [1]. Значна частина цих коштів була спрямована на інвестиційні цілі, розвиток переробної промисловості, аграрного сектору та підтримку підприємств у регіонах з підвищеним рівнем воєнного ризику, зокрема в Харківській області. У 2024 році було видано 13 839 кредитів на суму 52,4 млрд грн, із яких понад дві третини припадали на агросектор і переробку [30].

Хоча нормативно-правова база виглядає сформованою, численні дослідження вказують на проблеми її реалізації. Часті зміни законодавства, правова невизначеність і суперечності у нормах, що регулюють інвестування, створюють ризики для інвесторів і гальмують притік капіталу. Окрім того, відсутність єдиного джерела актуальної правової інформації та обмежене охоплення усіх типів інвестицій і зацікавлених сторін погіршують ефективність регуляторної системи [66]

Крім правової фрагментарності, на інвестиційний клімат негативно впливають корупція, надмірна бюрократія, тінізація економіки, недосконалість правозастосування та низький рівень захисту інвесторів [35].

Отже, наявність нормативно-правової бази є необхідною, але недостатньою умовою ефективного регулювання інвестицій на регіональному рівні. Законодавчі акти створюють формальні умови, однак потребують якісної імплементації, внутрішньої узгодженості та адаптації до потреб економіки та інвесторів.

РОЗДІЛ 2

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

2.1. Дослідження європейського досвіду державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні

Регіональна політика є одним із стратегічних напрямів інвестиційної діяльності Європейського Союзу (ЄС), спрямованим на забезпечення збалансованого соціально-економічного розвитку територій. Її головна мета полягає у створенні нових робочих місць, підвищенні конкурентоспроможності, стимулюванні економічного зростання та досягненні цілей сталого розвитку. Особлива увага приділяється забезпеченню рівномірного розвитку всіх територій відповідно до принципу «не залишити осторонь жодну людину чи регіон» [17].

У фінансовому періоді 2021–2027 років політика згуртування залишається одним з найбільших напрямів фінансування у бюджеті ЄС - на її реалізацію передбачено близько 392 млрд євро, що становить майже третину загального бюджету Співтовариства [10]. Таке масштабне фінансування демонструє пріоритетність регіонального розвитку в контексті загальноєвропейських цілей та викликів.

Фінансові та інституційні інструменти ЄС у сфері регіонального інвестування

Для досягнення цілей регіонального розвитку Європейський Союз застосовує комплексний набір інструментів, зокрема структурні та інвестиційні фонди, програми прямого фінансування, фіскальні стимули, партнерські угоди та інформаційну підтримку. Одним із ключових інструментів є Європейські структурні та інвестиційні фонди (ЄСРІФ), що координуються Генеральним директором з питань регіональної та міської політики (DG REGIO). До складу ЄСРІФ входять:

Європейський фонд регіонального розвитку (ERDF) - підтримує інфраструктурні проєкти, інновації та малий і середній бізнес;

- Фонд згуртованості (Cohesion Fund) - спрямований на реалізацію масштабних проєктів у країнах із ВВП на душу населення нижчим за 90 % середнього рівня ЄС;
- Європейський соціальний фонд плюс (ESF+) - фокусується на зайнятості, адаптації працівників до змін та соціальній інклюзії;
- Фонд справедливого переходу (Just Transition Fund) - забезпечує підтримку регіонів, які зазнають негативних наслідків переходу до кліматично нейтральної економіки, зокрема через закриття вугільних шахт [11].

Характерною ознакою цих фондів є принцип співфінансування, відповідно до якого частина витрат покривається з бюджету ЄС, а решта - з національних або регіональних джерел. Це підвищує відповідальність національних органів влади, сприяє ефективному плануванню витрат і залученню місцевих партнерів.

Додатково, з 2021 року функціонує програма InvestEU, яка об'єднала низку попередніх фінансових ініціатив, включаючи Європейський фонд стратегічних інвестицій («План Юнкера»). Програма має на меті мобілізувати державний і приватний капітал на підтримку інвестицій у ключових напрямках - зелену енергетику, цифровізацію, соціальні інвестиції та розвиток навичок. Загальний обсяг інвестицій, які планується залучити в межах InvestEU, перевищує 372 млрд євро завдяки бюджетній гарантії ЄС у розмірі 26,2 млрд євро [9].

Програма також підтримує ініціативу REPowerEU, розроблену у відповідь на енергетичну кризу, спричинену російською агресією проти України. Реалізація заходів здійснюється через партнерські фінансові установи, а структура програми включає спеціалізований Фонд, Консультативний хаб і цифровий Портал.

Фіскальні стимули, партнерський принцип та додаткові інструменти підтримки

Національні уряди держав-членів ЄС доповнюють європейські механізми власними заходами стимулювання інвестицій. Найпоширенішими з них є податкові пільги та субсидії, які застосовуються переважно у менш розвинених регіонах. З метою забезпечення прозорості та ефективності підтримки, Європейська Комісія затверджує так звані регіональні карти державної допомоги, що визначають території, які мають право на додаткові стимули. Відповідно до Керівних принципів регіональної допомоги (RAG), фінансова підтримка надається за умови дотримання критеріїв щодо характеру інвестицій, рівня допомоги та соціально-економічного статусу регіону [16].

У 2024 році ці правила були оновлені: передбачено розширення обсягів допомоги для стратегічних проєктів у межах ініціативи STEP, що реалізуються у відсталих регіонах [14]. Крім фіскальних заходів, держави використовують гарантійні та кредитні механізми, зокрема через державні банки розвитку, венчурні фонди та фонди прямих інвестицій. Така багаторівнева модель підтримки дозволяє адаптувати політику до потреб конкретних територій.

Окрему роль у стимулюванні інвестицій відіграє інформаційна інфраструктура, яка забезпечує доступ інвесторів до актуальних даних, консультацій та експертизи. Наприклад, InvestEU Portal, Enterprise Europe Network та регіональні інвестиційні агенції пропонують комплексну підтримку бізнесу - від ідеї до реалізації проєктів.

Центральним принципом європейської моделі залишається партнерський підхід (partnership principle), який забезпечує горизонтальну координацію між Європейською Комісією, урядами, місцевою владою, бізнесом, громадянським суспільством і науковими колами. Цей принцип формалізовано через Угоди про партнерство (Partnership Agreements), які синхронізують національні стратегії з європейськими пріоритетами (зелене зростання, цифровізація, соціальна інклюзія) [19].

Для посилення інституційної спроможності суб'єктів регіонального розвитку діють Європейський кодекс поведінки щодо партнерства (European Code of Conduct on Partnership) та спільнота практики ECoPP (European Community of Practice on Partnership). Ці ініціативи сприяють обміну досвідом та забезпечують інклюзивність стратегічного планування [19].

Важливе місце у фінансуванні інфраструктурних проєктів посідає також державно-приватне партнерство (ДПП). Воно дозволяє зменшити фіскальне навантаження на державу, використовуючи ресурси й експертизу приватного сектору. У 2023 році в ЄС було укладено 38 угод у форматі ДПП із фінансовим закриттям на загальну суму 13,6 млрд євро, з яких найбільша частина (9,1 млрд євро) припадала на транспортні проєкти (міські залізниці, автомагістралі, модернізація портів) [4]. Більшість угод реалізовувалися за моделлю оплати за доступність (availability payments), що гарантує винагороду приватному партнеру на основі якості наданих послуг.

Практична реалізація регіональної інвестиційної політики в країнах ЄС демонструє широкий спектр інструментів, адаптованих до національного контексту. Нижче розглянуто досвід трьох держав - Великої Британії, Польщі та Німеччини, які забезпечили ефективне поєднання європейських і внутрішніх механізмів підтримки.

Велика Британія: інноваційні фінансові інструменти

Одним із найпоказовіших прикладів є трансформація центру Бірмінгема, що у 2011 році був оголошений зоною пріоритетного розвитку (Enterprise Zone). Основним інструментом виступив механізм Tax Increment Financing (TIF), який передбачає залучення коштів під майбутні податкові надходження. Завдяки випуску муніципальних облігацій було мобілізовано близько £109 млн, спрямованих на реконструкцію інфраструктури, включаючи метрополітен і дорожню мережу. Результатом стало створення понад 2 680 робочих місць у період 2012–2017 років, що визнано одним із найуспішніших прикладів серед Enterprise Zones [20].

Польща: модернізація інвестиційної інфраструктури

У 2014–2020 роках Польща реалізувала інструмент Biznesmax, який передбачає державні гарантії за банківськими кредитами для малих і середніх підприємств (МСП), включаючи інноваційні та екологічні стартапи. Програма співфінансувалася з Європейського фонду регіонального розвитку (ERDF) й продемонструвала ефективність у період пандемії COVID-19, коли її параметри були адаптовані в межах ініціативи CRII. До початку 2023 року підтримкою скористалися понад 2 000 польських компаній [1].

Крім того, з 2018 року в Польщі діє Закон «Інвестиційна зона», що замінив обмежену систему спеціальних економічних зон (SEZ) на загальнонаціональну модель з рівним доступом до податкових пільг по всій території країни. Це дозволило активізувати інвестиції, особливо у менш розвинених регіонах [21].

Німеччина: федеративна модель підтримки

У Німеччині інвестиційна політика реалізується в умовах федеративного устрою через спільні федерально-земельні програми. Основним інструментом є GRW (Gemeinschaftsaufgabe zur Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur), що передбачає прямі субсидії для створення робочих місць у визначених регіонах. Програму координує Федеральне міністерство економіки та кліматичних змін (BMWK), а реалізація здійснюється органами влади федеральних земель [7,13].

Згідно з класифікацією Єврокомісії, окремі регіони Німеччини належать до категорій C і D, що дозволяє інвесторам отримувати до 45% компенсації витрат. Окрім субсидій, функціонують регіональні агенції розвитку (наприклад, Berlin Partner, Bremen Invest), які надають консалтингову підтримку та сприяють залученню фінансування [2]. Також діють регіональні банки розвитку, що пропонують пільгові кредити для інвестиційних проєктів.

Натомість податкова система Німеччини менш гнучка щодо стимулювання інвестицій через принцип податкової рівності. Зокрема, історичні пільги (наприклад, Sonder-Afa) були скасовані у 2021 році, проте продовжує діяти механізм податкових субсидій на R&D [6]. Окремо варто

зазначити активне використання країною фондів ЄС — у період 2021–2027 років Німеччина отримала понад 20 млрд євро на інновації, інфраструктуру та екологічні ініціативи [3].

Таблиця 2.1 – Порівняльна таблиця найбільш успішних проєктів

Країна	Назва проєкту	Опис	Основні інструменти
Велика Британія	Enterprise Zone у Бірмінгемі	У 2011 р. центр міста оголошено зоною пріоритетного розвитку. Залучено £109 млн, реконструйовано інфраструктуру, створено 2 680 нових робочих місць (2012–2017).	Tax Increment Financing (TIF), муніципальні облигації
Польща	Biznesmax, Закон «Інвестиційна зона»	Успішна реалізація інструменту Biznesmax (гарантії для МСП, понад 2 000 компаній) і перехід до загальнонаціональної інвестиційної зони у 2018 р., що забезпечило рівний доступ до податкових пільг по всій країні, активізувавши інвестиції в регіонах.	Державні гарантії (ERDF), податкові пільги для інвесторів
Німеччина	GRW, регіональні агенції; інструменти ЄС	Комплексна модель підтримки регіонального розвитку: програма GRW (до 45% субсидій для регіонів категорій C і D), місцеві агенції (Berlin Partner, Bremen Invest), пільгові кредити, R&D субсидії, використання понад €20 млрд з фондів ЄС (2021–2027).	Субсидії, консультації, регіональні банки розвитку, кошти ЄС

Джерело: Складено автором за джерелами [20, 1, 21, 13, 2, 6]

Кількісний аналіз прямих іноземних інвестицій: порівняння України, Польщі та Німеччини (2021–2023)

Для кількісної оцінки інвестиційної привабливості країн доцільно проаналізувати обсяги прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у 2021–2023 роках.

Дані демонструють значну нерівномірність залучення капіталу між розвиненими членами ЄС та Україною.

Таблиця 2.2 - Обсяги прямих іноземних інвестицій (ПІІ) 2021–2023

Країна	2021 (млрд дол. США)	2022 (млрд дол. США)	2023 (млрд дол. США)
Німеччина	51,2 млрд	27,4 млрд	36,7 млрд
Польща	29,2 млрд	31,5 млрд	28,7 млрд
Україна	7,3 млрд	0,56 млрд	4,25 млрд

Джерела: складено автором за джерелами [24, 22, 23]

Навіть у довоєнному 2021 році обсяг ПІІ в Україні становив лише 7,3 млрд дол., що значно менше у перерахунку на душу населення, ніж у Польщі. У 2022 році через повномасштабне вторгнення РФ обсяг інвестицій в Україну обвалився на 97%, склавши лише 0,56 млрд дол. Для порівняння, Польща залучила понад 31 млрд дол., а Німеччина – 27,4 млрд дол.

Основними причинами відставання України у залученні ПІІ є сукупність зовнішніх та внутрішніх факторів, що суттєво погіршують інвестиційний клімат. Найбільший вплив має воєнний фактор: агресія Росії спричинила руйнування інфраструктури, призупинення проєктів, відтік капіталу та падіння довіри інвесторів. Водночас відсутність членства в ЄС позбавляє Україну доступу до стабілізаційних механізмів і спільного ринку, якими користуються Польща та Німеччина. Інтеграція Польщі до ЄС у 2004 році стала ключовою умовою зростання її інвестиційної привабливості.

Також суттєву роль відіграє масштаб і структура економіки. Німеччина та Велика Британія – це великі високотехнологічні економіки з розвиненою інфраструктурою, інтегровані в глобальні ланцюги постачання. Польща, хоч і менша за розміром, має стабільне економічне зростання, вигідне географічне положення та понад 36 млн населення, що дозволило їй увійти до топ-15 країн світу за обсягом ПІІ у 2023 році [5]. Україна ж, навіть до початку війни,

залишалася здебільшого аграрно-сировинною економікою з ВВП приблизно 200 млрд дол. США [26], що обмежувало її привабливість для довгострокових інвесторів.

Німеччина та Польща демонструють значно вищі обсяги залучення ПІІ порівняно з Україною. Така динаміка є наслідком послідовної державної політики, що поєднує фінансові й інституційні інструменти підтримки, податкові стимули, гарантійні програми, національні фонди та високий рівень правової визначеності. Ці країни забезпечують сприятливі умови для інвесторів через прозорі процедури, захист прав власності, стабільне правове середовище й ефективну інституційну підтримку.

Водночас ПІІ в економіку країни не є однорідним явищем: інвестиції розподіляються між регіонами залежно від їхнього потенціалу, інфраструктури та привабливості. Польща й Німеччина активізували інноваційний розвиток завдяки регіональним інструментам стимулювання, таким як спеціальні економічні зони, програми субсидій, державно-приватне партнерство та кластерний розвиток промислових регіонів. Це дозволило спрямовувати іноземні інвестиції не лише у великі міста, а й у менш розвинені території та широке коло галузей — від машинобудування та ІТ до логістики, енергетики та соціальної інфраструктури

2.2. Аналіз інвестиційних процесів у Харківській області

Початок 2010-х років став важливим етапом активізації інвестиційної діяльності у Харківській області. Зокрема, проведення чемпіонату Європи з футболу 2012 року слугувало поштовхом для реалізації низки інфраструктурних проєктів. Наймасштабнішим серед них була реконструкція стадіону «Металіст», що тривала понад два роки та здійснювалася за рахунок державного (40 %), місцевих бюджетів та приватних інвесторів. Вартість робіт сягнула 600 млн грн, що дозволило не лише модернізувати спортивну

інфраструктуру, а й покращити імідж міста як ділового й туристичного центру [63].

У цьому ж періоді розпочато реконструкцію Центрального парку культури і відпочинку ім. Горького, на яку було залучено кредитні ресурси у розмірі 250 млн грн. Інвестиції були спрямовані на оновлення атракціонів, облаштування зон відпочинку та загальну модернізацію простору, що підвищило туристичну привабливість міста [67]. Значущим для транспортної інфраструктури стало завершення реконструкції міжнародного аеропорту «Харків», який у 2012 році прийняв понад пів мільйона пасажирів — на 62 % більше, ніж роком раніше. Це значно поліпшило логістичну доступність регіону [25].

Після 2015 року спостерігався подальший розвиток міського простору. Зокрема, у 2016 році інвестовано понад 22,8 млн грн у модернізацію парку ім. Т. Г. Шевченка, що стало прикладом ефективного поєднання місцевих ресурсів і субвенцій з державного бюджету [52].

У 2020 році спостерігалось поживавлення капітальних інвестицій: власні кошти підприємств становили понад 11,2 млрд грн (47,8 % загального обсягу), а з місцевих бюджетів - 4,9 млрд грн (21,8 %) [58]. Показовим є розвиток будівельного сектору - індекс капітальних інвестицій у житлове будівництво у 2021 році становив 104 % до попереднього року, при цьому 19,1 % капітальних інвестицій припадало на житлове будівництво, а 15,3 % - на нежитлові об'єкти [36,38].

ІТ-сектор у Харкові також демонстрував стабільну динаміку зростання. У 2021 році в регіоні налічувалося понад 510 ІТ-компаній та понад 45 тис. фахівців. За період 2019–2021 рр. обсяг продажів індустрії зріс на 53 % та сягнув \$1,5 млрд. Зростання галузі відбувалося навіть під час пандемії, що свідчить про високий потенціал та ефективне залучення інвестицій [12].

Сукупність реалізованих інвестиційних проєктів зумовила позитивну динаміку регіонального валового продукту та засвідчила зростання економічного потенціалу Харківщини. У 2015–2020 рр. ВРП Харківської

області зріс майже вдвічі - з 124,843 млрд грн у 2015 році до 257,805 млрд грн у 2020 році [18, с.193]. Це свідчить про позитивну динаміку соціально-економічного розвитку регіону, посилення привабливості для внутрішніх та зовнішніх інвесторів, а також про ефективність окремих інфраструктурних і галузевих проєктів.

Отже, упродовж 2010–2020 років Харківська область демонструвала активне освоєння інвестиційних ресурсів у різних секторах економіки – від інфраструктури до ІТ-сфери. Реалізація масштабних проєктів позитивно вплинула на соціально-економічну динаміку регіону, сприяючи зростанню регіонального валового продукту, підвищенню якості життя населення та зміцненню інвестиційної привабливості.

У цьому контексті важливим кількісним показником інтенсивності інвестиційної діяльності та рівня довіри іноземного капіталу виступають обсяги надходжень прямих іноземних інвестицій (ПІІ), що дозволяють об'єктивно оцінити загальні тенденції формування інвестиційного клімату в регіоні. Саме ці дані можуть слугувати своєрідним індикатором стабільності економічного середовища, рівня зацікавленості іноземних інвесторів, а також ефективності державної політики у сфері інвестицій.

З огляду на це, доцільно звернутися до статистичних даних, що відображають надходження ПІІ в Харківську область за останні роки. Розглянемо, як змінювалися ці показники у Харківській області впродовж 2015–2023 років (див. табл. 2.3 та рис. 2.1), з метою виявлення ключових тенденцій і чинників, що впливали на зміну інвестиційної активності в регіоні у зазначений період.

У період 2015–2020 років динаміка прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у Харківську область зазнала суттєвих коливань, що свідчить про зміну інвестиційної привабливості регіону під впливом як зовнішньоекономічних, так і внутрішньополітичних чинників.

Таблиця 2.3 - Динаміка прямих іноземних інвестицій у Харківській області (2015–2023)

Дата	Обсяг ПІІ (млн дол. США)
2015	1 551,3
2016	1 569,5
2017	665,8
2018	651,1
2019	959,5
2020	855,9
2021	1 040,0
2022	634,6
2023	623,0

Джерело: Складено автором за джерелами [58, 46, 57, 32]

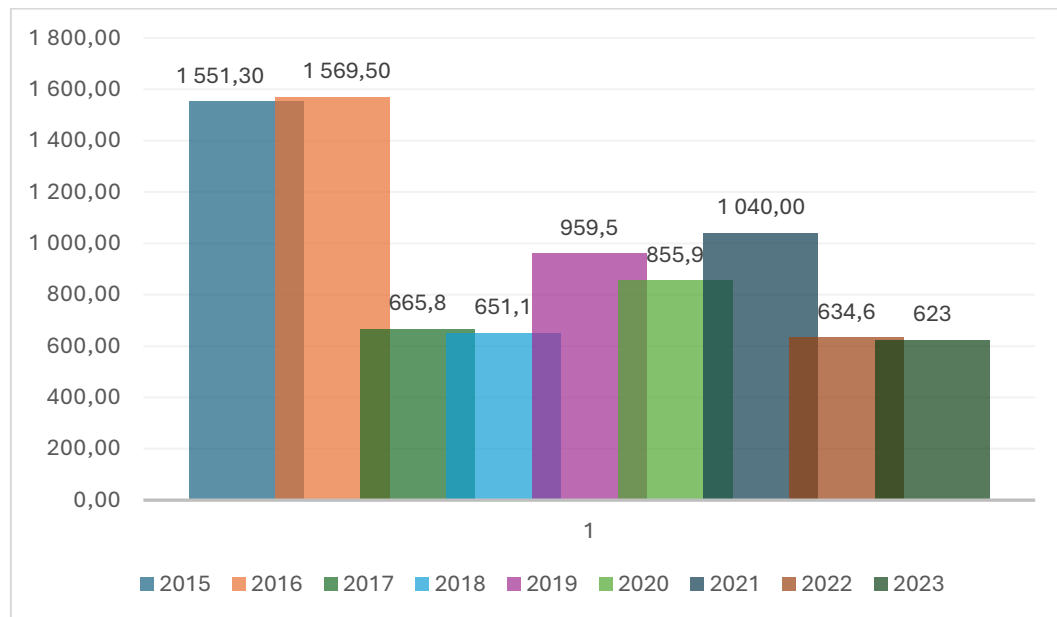

Рис. 2.1 Динаміка прямих іноземних інвестицій у Харківській області (2015–2023)

Джерело: Створено автором.

На кінець 2015 року обсяг ПІІ становив 1 551,3 млн дол. США, а вже у 2016 році спостерігалось незначне зростання до 1 569,5 млн дол. США, що

може свідчити про збереження інтересу з боку іноземних інвесторів на фоні стабілізації економічної ситуації після кризи 2014 року.

Однак у 2017 році обсяг ПІІ скоротився більш ніж удвічі – до 665,8 млн дол. США, що є найнижчим показником за аналізований період. Така різка зміна могла бути спричинена як загальнонаціональними проблемами, так і специфічними регіональними факторами, включаючи складну безпекову ситуацію на сході країни.

Негативна тенденція збереглася і у 2018 році, коли обсяг інвестицій зменшився до 651,1 млн дол. США, демонструючи відсутність суттєвого відновлення інвесторського інтересу.

Певне пожвавлення спостерігалось у 2019 році, коли ПІІ зросли до 959,5 млн дол. США, що свідчить про поступове відновлення довіри до регіону та, можливо, реалізацію окремих проєктів за участі іноземного капіталу.

Станом на 2020 рік обсяг ПІІ становив 855,9 млн дол. США, що, хоча й менше за попередній рік, є позитивним сигналом на фоні глобальної економічної кризи, спричиненої пандемією COVID-19.

У 2021 році обсяг ПІІ досяг 1 040,0 млн дол. США, що стало другим найвищим показником за десятиріччя. Це зростання можна інтерпретувати як ознаку відновлення економічної активності та ефективності локальних інструментів підтримки інвестицій.

Проте у 2022 році відбулося різке скорочення інвестицій до 634,6 млн дол. США, що зумовлено повномасштабною збройною агресією Російської Федерації. Бойові дії безпосередньо на території області значно ускладнили будь-яку підприємницьку та інвестиційну діяльність, що відобразилося у скороченні зовнішніх вкладень.

У 2023 році негативна динаміка збереглася – ПІІ становили 623,0 млн дол. США. Попри активну міжнародну підтримку України, варто наголосити, що переважна більшість такої допомоги має вигляд грантів, гуманітарної допомоги або цільових програм, що не класифікуються як прямі іноземні інвестиції. Згідно з цими методологіями, до складу ПІІ входять лише

вкладення, які забезпечують іноземному інвестору довгостроковий вплив на управління підприємством, як правило, через участь у капіталі (від 10% і більше). Відтак гуманітарна, технічна чи міжурядова допомога, що здійснюється через міжнародні програми, не враховується у статистиці ПІІ, навіть якщо реалізується на території регіону.

Таким чином, загальна динаміка прямих іноземних інвестицій у Харківській області у 2015–2023 роках демонструє нестабільність та високу чутливість до безпекового середовища, а також значну залежність від зовнішньополітичної та макроекономічної ситуації. Періоди зростання змінювалися різкими спадами, що вказує на потребу у створенні більш стійкої системи гарантій для іноземних інвесторів, особливо в умовах війни та відбудови.

У цьому контексті важливо також проаналізувати динаміку капітальних інвестицій, які охоплюють ширше коло джерел фінансування та мають вирішальне значення для сталого економічного розвитку регіону. На відміну від прямих іноземних інвестицій (ПІІ), капітальні інвестиції включають не лише іноземні, а й внутрішні надходження – державні, муніципальні та приватні ресурси, що спрямовуються на розширення, оновлення та модернізацію економічної інфраструктури.

За своєю суттю, капітальні інвестиції являють собою вкладення у придбання або виготовлення матеріальних і нематеріальних активів з метою їх подальшого використання для створення чи оновлення основного капіталу. Вони є базовим інструментом стимулювання економічного розвитку, оскільки сприяють модернізації виробничих потужностей, покращенню інфраструктури, зростанню продуктивності праці та технологічному оновленню.

До матеріальних активів, що фінансуються за рахунок капітальних інвестицій, належать, зокрема, вкладення у землю, будівлі, споруди, машини, обладнання, транспортні засоби, довгострокові біологічні активи, а також витрати на капітальний ремонт, реконструкцію та технічну модернізацію [45].

Нематеріальні активи включають витрати на створення або придбання програмного забезпечення, баз даних, прав користування природними ресурсами, а також об'єктів інтелектуальної власності (зокрема авторських прав, товарних знаків, патентів тощо) [45].

Варто зазначити, що прямі іноземні інвестиції можуть частково входити до складу капітальних інвестицій, але лише за умови, що спрямовуються безпосередньо на фінансування створення, придбання або модернізації основних засобів та нематеріальних активів. Таким чином, ПІІ виступають лише одним із можливих джерел формування капітальних інвестицій, але не є їх синонімом або обов'язковим елементом.

У період 2020–2024 років динаміка капітальних інвестицій у Харківській області демонструє як очікувані коливання, так і деякі парадоксальні на перший погляд тенденції, зокрема суттєве зростання обсягів у 2024 році. Такий розвиток подій заслуговує на особливу увагу в контексті загального економічного становища регіону. Згідно з даними таблиці 2.4 та рис. 2.2 , у 2020 році обсяг капітальних інвестицій становив 17 231,9 млн грн, що є типовим показником для довоєнного періоду. У 2021 році спостерігалось зростання до 19 438,6 млн грн, що, ймовірно, було пов'язано з активізацією реалізації середньо- та довгострокових інвестиційних проєктів перед повномасштабним вторгненням, а також із загальною стабілізацією економічних очікувань на тлі пост пандемічного відновлення.

Таблиця 2.4 Капітальні інвестиції в Харківській області (2020–2024)

Рік	Капітальні інвестиції (млн грн)
2020	17 231,9
2021	19 438,6
2022	5 521,1
2023	12 189,7
2024 (попередні)	20 785,8

Джерело: Складено автором за джерелами [51,37,39,41,42]

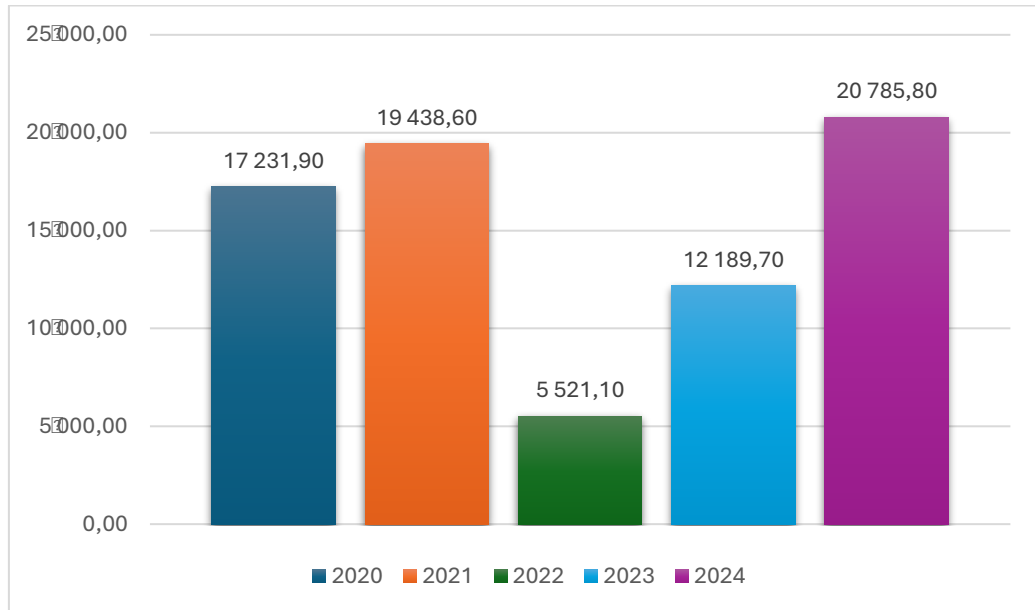

Рис. 2.2 - Капітальні інвестиції в Харківській області (2020–2024)

Джерело: Створено автором.

З початком війни у 2022 році показник різко впав до 5 521,1 млн грн. Це було очікувано з огляду на збройну агресію, часткову окупацію територій області, значні руйнування інфраструктури, а також загальну інвестиційну невизначеність. У 2023 році спостерігається часткове відновлення до 12 189,7 млн грн. Це може свідчити про певну стабілізацію ситуації на звільнених територіях, відновлення економічної активності та початок реалізації міжнародних програм підтримки.

Особливої уваги заслуговує показник капітальних інвестицій за 2024 рік, який, за попередніми оцінками, становить 20 785,8 млн грн – найвищий за весь досліджуваний період. Такий стрибок видається парадоксальним з огляду на воєнний стан, триваючі бойові дії та часткову окупацію області. Однак зростання пояснюється не стільки покращенням інвестиційного клімату, скільки зміною структури джерел та спрямування інвестицій.

По-перше, вагому роль відіграє міжнародна допомога. Значний внесок здійснюють уряди іноземних держав, міжнародні фінансові організації та гуманітарні агентства. Наприклад, Світовий банк у 2023 році виділив майже

1,2 млрд грн на відновлення інфраструктури Харкова [28]. ЄБРР забезпечив постачання трансформаторів і генераторів, а країни-партнери (Японія, США, Франція, Катар, Туреччина) долучилися до відновлення житла, медичних і освітніх закладів. Агентства ООН (ПРООН, ЮНІСЕФ, УВКБ ООН) та Червоний Хрест також надали суттєву підтримку.

По-друге, держава реалізує низку цільових програм відбудови. У 2023–2024 роках держава активізувала масштабні програми відновлення. Основним інструментом став Фонд ліквідації наслідків збройної агресії – спеціальний фонд у складі держбюджету, створений восени 2022 року для покриття першочергових потреб відновлення: ремонт і реконструкція житла, громадських будівель, укриттів, об'єктів критичної інфраструктури тощо [47]. У межах «швидкого відновлення» Харківська область отримала близько 3,6 млрд грн, з яких 2,9 млрд було направлено на місця до кінця 2023 року. Ці кошти спрямовано на капремонт десятків шкіл, лікарень та багатоповерхових будинків. Наприкінці 2023 року уряд спростив механізми подання проєктів через систему DREAM, що дозволило прифронтовим громадам — таким як Балаклійська та Ізюмська – отримати пряме фінансування [28]. На 2024 рік затверджено 74 об'єкти до відбудови в області, переважно житло й заклади освіти. Паралельно триває реалізація проєкту зі Світовим банком «Розвиток міської інфраструктури-2», завдяки якому Харків у 2023 році отримав майже 1,2 млрд грн на критичні мережі [28]. Для приватного сектору діє програма «Відновлення, що вже надала компенсації понад 12 тисячам родин, і саме Харківщина стала лідером за кількістю звернень. Уряд також запровадив сертифікати на відбудову зруйнованого житла через «Дію», аби прискорити ремонт [68]. Загалом, державна політика відновлення у 2023 році стала переломним чинником для пожвавлення будівельної галузі та капітальних інвестицій у регіоні.

Крім того, змінився характер самих інвестицій – переважна частина з них спрямована не на створення нових потужностей, а на реконструкцію, модернізацію та відбудову зруйнованих об'єктів.

Отже, зростання капітальних інвестицій у 2024 році не обов'язково свідчить про стале економічне відновлення чи повернення до довоєнного рівня інвестування. Воно передусім відображає мобілізацію наявних ресурсів для подолання наслідків війни, забезпечення функціонування критично важливої інфраструктури та виконання соціально-економічних зобов'язань за рахунок міжнародної фінансової допомоги та бюджетної підтримки з боку держави. Така ситуація актуалізує необхідність подальшого комплексного аналізу джерел надходження, галузевого спрямування та ефективності використання інвестиційних ресурсів у контексті післявоєнного розвитку Харківського регіону.

Також слід враховувати, що навіть за наявності зовнішньої підтримки, яка в окремих випадках охоплює як фінансову, так і консультативну допомогу з боку міжнародних партнерів, інвестиційна активність у регіоні залишається суттєво обмеженою через низку гострих проблем, які системно стримують повноцінне економічне відновлення. Саме тому доцільно окремо проаналізувати основні бар'єри, що негативно впливають на формування сприятливого інвестиційного клімату в області, з урахуванням як безпосередніх наслідків війни, так і інституційно-організаційних викликів.

З метою глибшого розуміння сучасних викликів та передумов інвестиційної кризи, доцільно звернутися до нормативно-стратегічних документів, які окреслюють офіційну позицію органів регіонального управління. Відповідно до Програми розвитку інвестиційної діяльності Харківської області на 2021–2024 роки, на інвестиційну активність в регіоні впливають як зовнішні економічні потрясіння, так і внутрішні інституційні бар'єри. Проте, починаючи з 2022 року, саме воєнно-соціальні чинники стали визначальними у формуванні кризи інвестиційного клімату.

За період з 2021 до 2023 року Харківська область зазнала скорочення припливу прямих іноземних інвестицій на 40 %, а обсяг капітальних інвестицій у 2022 році зменшився з $\approx 19,4$ млрд грн до $\approx 5,5$ млрд грн [38,39]. Це падіння є прямим наслідком не лише втрати довіри інвесторів, але й

фізичного знищення інфраструктурної основи економіки. Військові дії завдали масштабної шкоди виробничим і логістичним об'єктам: було зруйновано близько 11 мостів, понад 800 км доріг державного значення, а сукупні збитки сягнули майже 30 млрд грн [29]. Такі втрати не лише ускладнюють процес залучення нових інвестицій, але й стримують реалізацію вже започаткованих проєктів.

Однак не лише матеріальні втрати мають значення. Людський капітал - одна з основ інвестиційної привабливості регіону - також постраждав у надзвичайно великих масштабах. Крім безпосередніх руйнувань, війна призвела до масового відтоку населення та кадрового потенціалу: лише з міста Харкова виїхала третина мешканців. Це спричинило не тільки зменшення внутрішнього попиту, але й дефіцит трудових ресурсів, що ускладнює відновлення навіть тих підприємств, які вціліли. За даними ООН, до кінця 2024 року у місті Харкові було зруйновано понад 10 000 будівель, а рівень електропостачання відновлено лише на 30 % довоєнного рівня [64].

Постійна загроза обстрілів, ризики повторної окупації, а також загальна невизначеність майбутнього стали ключовими факторами зростання інвестиційного ризику, що робить неможливим планування довгострокових проєктів. За відсутності ефективних механізмів компенсації ризиків, інвестори уникають регіону, попри наявність програм відбудови та міжнародної підтримки.

Водночас важливо зазначити, що навіть у разі стабілізації безпекової ситуації, низка проблем залишиться актуальною через їх глибоко вкорінений інституційний характер. Крім воєнних викликів, свою роль відіграють і інституційно-правові обмеження. Серед них: відсутність регіонального інвест-офісу, слабка якість бізнес-проєктів, недостатня кількість індустріальних парків, складності із землевідведенням та слабкий правовий захист інвесторів [58]. Також спостерігається брак фінансових стимулів і переорієнтація бюджету на військові потреби, що істотно знижує підтримку інвестиційних ініціатив.

Таблиця 2.5 – Ключові проблеми інвестиційного процесу у Харківській області (2012–2024)

Група проблем	Прояви
1. Інституційні та правові	Відсутність інвест-офісу; слабка якість проєктів; нестача індустріальних парків; проблеми із землевідведенням; слабка комунікація з бізнесом; відсутність страхових механізмів
2. Економічні та фінансові	Курсові коливання; падіння капітальних інвестицій; макроекономічна нестабільність; пріоритет оборонного бюджету; низька окупність проєктів
3. Воєнно-соціальні	Руйнування інфраструктури; скорочення ПІІ; пошкодження мостів і доріг; зниження електропостачання; міграція населення; дефіцит кадрів; гуманітарна криза

Джерело: Складено автором за джерелами [58, 29, 64, 38,39]

Таким чином, головним бар'єром для інвестицій у 2022–2024 роках стали саме воєнно-соціальні виклики, які спричинили системне послаблення економіки, демографічної структури та інституційної спроможності регіону. Нестабільна безпекова ситуація, руйнування критичної інфраструктури та масштабний відтік населення створили несприятливі умови для ведення бізнесу та реалізації інвестиційних проєктів. Подолання цих проблем потребує не лише фінансових ресурсів, але й довгострокових гарантій безпеки, злагоджених дій органів державної влади та комплексного державного і міжнародного підходу до відбудови Харківщини як привабливої території для капіталовкладень.

2.3. Шляхи вдосконалення державного регулювання інвестиційних процесів у Харківській області

Державне регулювання інвестиційної діяльності в Україні ґрунтується на загальнодержавних нормативно-правових актах, зокрема Законах України «Про інвестиційну діяльність», «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки», а також на стратегічних програмних документах, таких як «Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 роки» [68]. На регіональному рівні інструментом реалізації державної політики у сфері інвестицій є Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки, затверджена рішенням обласної ради від 27 лютого 2020 року [60]. У 2025 році документ був оновлений з урахуванням змін, пов'язаних із наслідками повномасштабної війни [62].

Одним із ключових стратегічних завдань цієї Стратегії визначено формування інвестиційно привабливого середовища та створення інноваційної інфраструктури [61]. Ключовою метою є підвищення конкурентоспроможності регіону шляхом покращення інвестиційного клімату. У межах оперативної цілі 4.1 передбачено створення ефективної системи залучення та супроводу вітчизняних і міжнародних інвестицій з акцентом на міжнародну промоцію, розвиток інновацій і впровадження зарубіжних технологій у виробництво [61].

За словами начальника Харківської ОВА О. Синегубова, внаслідок повномасштабного вторгнення Стратегія була переглянута з урахуванням положень Плану внутрішньої стійкості України. Зокрема, було посилено підтримку проєктів, що стосуються відбудови зруйнованої інфраструктури, медичних та освітніх закладів, укриттів, що фінансуються за рахунок державного бюджету та міжнародних донорських фондів [62]. Крім того, фокус реалізації стратегії було зміщено на диверсифікацію джерел фінансування та розширення партнерства з міжнародними інституціями.

У цьому контексті доцільно окреслити низку напрямків удосконалення державного регулювання інвестиційних процесів у Харківській області.

1. Подолання воєнно-соціальних бар'єрів

В умовах триваючої військової агресії пріоритетним завданням державної політики у сфері інвестиційної діяльності на регіональному рівні є створення базових умов безпеки та забезпечення швидкого відновлення критичної інфраструктури. Зокрема, органи влади повинні сконцентрувати зусилля на оперативній реконструкції зруйнованих об'єктів транспортної, енергетичної та логістичної інфраструктури, що є передумовою для функціонування бізнесу та реалізації інвестиційних проєктів [8].

Одночасно необхідним є пришвидшення процесів гуманітарного розмінування на звільнених територіях, адже значна частина сільськогосподарських земель залишається забрудненою вибухонебезпечними предметами, що перешкоджає аграрній діяльності та знижує інвестиційну привабливість регіону [8]. Доцільним є розширення залучення міжнародної технічної допомоги, використання інноваційних технологій у розмінуванні, а також активізація співпраці з міжнародними партнерами для подолання цього масштабного бар'єра.

Крім того, військова адміністрація регіону повинна здійснювати постійну координацію з силами оборони з метою захисту критично важливих об'єктів – промислових зон, транспортних коридорів, логістичних хабів. Підвищення ефективності протиповітряної оборони, створення укриттів на підприємствах та об'єктах інфраструктури сприятиме зниженню ризиків для інвесторів.

Невід'ємною складовою успішного відновлення регіону є повернення населення та трудових ресурсів. З цією метою слід реалізовувати програми підтримки як внутрішньо переміщених осіб, так і місцевого населення, зокрема: забезпечення тимчасовим житлом, компенсації за зруйноване житло, створення нових робочих місць у відбудовних проєктах, а також відновлення доступу до базових соціальних послуг – освіти та охорони здоров'я [8].

2. Посилення інституційної спроможності та стимулів

Наступним кроком має бути реформування інституційного середовища регіону для залучення інвестицій. Однією з причин низької активності інвесторів є брак спеціалізованого інвест-офісу в області, тому доцільно створити регіональне агентство з питань інвестицій. Такий офіс слугуватиме принципом «єдиного вікна» для інвесторів: супроводжуватиме проєкти від ідеї до реалізації, допомагатиме з дозвільними процедурами, надаватиме консультації щодо податкових і правових питань. Важливо, щоб нова структура тісно співпрацювала з державною установою UkraineInvest та Державним агентством відновлення, аби узгоджувати пріоритети регіону з національними програмами відбудови.

Крім того, необхідно зміцнити спроможність місцевих органів влади готувати якісні інвестиційні проєкти. Для цього варто впровадити сучасні інструменти управління проєктами – наприклад, систему DREAM (Digital Restoration Ecosystem for Accountable Management) – щоб усі перспективні проєкти проходили експертну оцінку і були включені до єдиного портфеля регіональних інвестицій [34,56]. Це підвищить прозорість відбору проєктів та їх відповідність стратегічним потребам області.

Створення сприятливого регуляторного клімату також є частиною інституційних змін. Доцільно запровадити додаткові стимули для інвесторів саме в прифронтовому регіоні. Зокрема, можна передбачити податкові пільги та спрощені процедури для проєктів, що реалізуються на Харківщині: зменшення місцевих податків і зборів для нових виробництв, прискорений режим виділення земельних ділянок під інвестиційні проєкти, компенсацію відсоткових ставок за кредитами на відбудову підприємств.

3. Зниження ризиків та міжнародне партнерство у відбудові

Найбільш відчутним стримуючим фактором для інвесторів наразі є високі ризики, пов'язані з бойовими діями та невизначеністю. Тому держава спільно з міжнародними партнерами впроваджує механізми страхування і гарантування воєнних ризиків, які необхідно максимально залучити на

Харківщині. З 2024 року в Україні запрацювала багаторівнева система страхового захисту інвестицій: Експортно-кредитне агентство (ЕКА) почало приймати заявки на страхування інвестицій від воєнних ризиків для вітчизняних та іноземних проєктів. Пріоритет надається проєктам у переробній промисловості, експортному виробництві, «зеленій» енергетиці – саме ті сектори, які актуальні для післявоєнної перебудови економіки [65].

Паралельно слід сприяти використанню міжнародних інструментів гарантування: послуг агентства MIGA (Багатостороння агенція з гарантування інвестицій Групи Світового банку) та американської корпорації DFC, які вже почали покривати політичні та воєнні ризики для великих проєктів [65].

Відзначимо, що на ринку з'явилися й приватні продукти страхування воєнних ризиків (наприклад, поліс від страховика ARX з покриттям до \$50 млн, який відшкодовує збитки від ракетних чи дронівих ударів). Регіональна влада може співпрацювати з страховими компаніями, щоб розробити спеціальні програми страхування для малого та середнього бізнесу в Харківській області на випадок пошкодження майна внаслідок бойових дій.

4. Активізація державно-приватного партнерства

Ще один напрям зниження ризиків – це розподіл ризиків через партнерство держави, приватного сектору та донорів. Такий підхід дозволяє оптимально розподіляти навантаження між сторонами, зменшуючи фінансові втрати для кожного учасника і водночас підвищуючи загальну ефективність проєктів. Необхідно активно впроваджувати моделі державно-приватного партнерства (ДПП) у проєктах відбудови: держава (або область) може брати на себе частину початкових ризиків і капіталовкладень, тоді як приватні інвестори – управляти проєктом і отримувати прибуток у перспективі.

Наприклад, створення сучасного переробного комплексу або логістичного хабу може здійснюватися як ДПП, де держава гарантує мінімальний дохід чи компенсує втрати у разі воєнних пошкоджень. Міжнародні фінансові установи також долучаються до дерискінгу. ЄБРР у 2024 році не лише інвестував рекордні кошти, а й надав інноваційні гарантії

для страхування воєнних ризиків, що дозволили реалізувати найбільшу за час війни угоду з іноземними інвестиціями (в телекомунікаційному секторі на \$435 млн) [33].

Це сигнал, що за наявності гарантій великі інвестори готові заходити навіть зараз. Влада Харківщини має налагодити тісні зв'язки з ЄБРР, Світовим банком, Міжнародною фінансовою корпорацією та іншими партнерами, аби спрямувати частину їхніх програм на проєкти в області – з фокусом на критичну інфраструктуру та відновлення промисловості.

Підвищення ефективності державного регулювання інвестиційної діяльності в Харківській області потребує комплексного, системного підходу, який має враховувати як короткострокові потреби регіону, так і стратегічні перспективи розвитку. Такий підхід включає одночасне усунення безпекових бар'єрів, інституційну модернізацію, впровадження економічних стимулів, підтримку місцевого бізнесу та активне залучення зовнішніх партнерів до процесів відбудови.

Реалізація запропонованих напрямів удосконалення сприятиме поступовому перетворенню прикордонного регіону, що зазнав значних руйнувань, на динамічний простір післявоєнного відновлення й економічного зростання. В умовах стабілізації ситуації інвестиції – як вітчизняні, так і іноземні – отримають реальні гарантії захисту та ефективного використання, що своєю чергою створить підґрунтя для довготривалої позитивної динаміки розвитку регіону.

Це, у свою чергу, стане важливим кроком не лише на шляху до відновлення економіки Харківщини, а й до зміцнення загальнонаціональної стійкості, підвищення конкурентоспроможності України та розширення її інвестиційного потенціалу на міжнародному рівні. Забезпечення комплексної підтримки регіонів, що постраждали від війни, є критично важливим елементом загальної моделі післявоєнного розвитку держави.

Таблиця 2.6 - Пропозиції щодо вдосконалення регулювання інвестиційних процесів у Харківській області

Напрямок удосконалення	Конкретні пропозиції
Подолання воєнно-соціальних бар'єрів	- Відновлення критичної інфраструктури (транспорт, енергетика, логістика); - Гуманітарне розмінування с/г земель із залученням міжнародної допомоги; - Координація з силами оборони, протиповітряний захист, укриття на підприємствах; - Програми підтримки ВПО та населення (житло, робота, освіта, медицина)
Посилення інституційної спроможності та стимулів	- Створення регіонального інвест-офісу за принципом «єдиного вікна» ; - Впровадження системи DREAM для управління інвестпроектами ; - Податкові пільги, спрощення процедур, компенсація % за кредити на відбудову
Зниження ризиків та міжнародне партнерство	- Залучення механізмів страхування інвестицій (ЕКА, MIGA, DFC, ARX) ; - Спеціальні страхові програми для МСП ; - Співпраця з міжнародними донорами у сфері гарантування та захисту інвестицій
Активізація державно-приватного партнерства (ДПП)	- Використання ДПП у проектах відбудови (наприклад, переробні комплекси, логістичні хаби) ; - Гарантії мінімального доходу для приватних інвесторів - Налагодження співпраці з ЄБРР, IFC, Світовим банком для фінансування інфраструктури

Джерело: Складено автором.

Таким чином, на регіональному рівні інвестиційний процес має специфічні риси, що потребують цілеспрямованого регулювання та врахування в інвестиційній політиці. Це формує підґрунтя для вдосконалення державного впливу на розвиток Харківщини.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження дало змогу виявити ключові особливості, бар'єри та перспективи державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні в умовах трансформаційних викликів, зокрема на прикладі Харківської області. Дослідження дозволяє прийти до наступних висновків та пропозицій:

1. Інвестиції є ресурсом, тобто майновими, фінансовими або інтелектуальними цінностями, які мають потенціал створити економічний чи соціальний ефект. Інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій щодо реалізації інвестицій, що охоплює окремі етапи їх використання. Натомість інвестиційний процес є найбільш комплексним поняттям: це структурована система взаємопов'язаних дій та етапів, яка охоплює повний життєвий цикл інвестицій – від формування ідеї до введення об'єкта в експлуатацію. На регіональному рівні інвестиційний процес має специфіку, зумовлену обмеженістю ресурсів, нестабільністю місцевого регулювання, слабкою координацією та потребою в адаптації до локальних умов.

2. Державне регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні передбачає цілеспрямований вплив держави на формування сприятливого інвестиційного середовища з урахуванням місцевих особливостей. На відміну від загальнодержавної політики, регіональне регулювання потребує гнучких і адаптованих інструментів, здатних враховувати ресурсні обмеження, інституційну спроможність та соціально-економічні пріоритети територій.

3. Систематизовано основні групи методів державного впливу - нормативно-правові, адміністративно-організаційні, економіко-фінансові, інформаційно-промоційні та соціально-інституційні – кожна з яких охоплює конкретні інструменти.

4. Нормативно-правове забезпечення є базовим інструментом державного регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні. Воно

охоплює сукупність законів, постанов Кабінету Міністрів, регіональних програм і методологій, кожна з яких закріплює специфічні механізми впливу - податкові стимули, гарантії прав інвесторів, спрощені дозвільні процедури, пільгові кредити, механізми державно-приватного партнерства тощо. На практиці ці норми реалізуються через регіональні програми, як-от Програма розвитку інвестиційної діяльності Харківської області на 2021–2024 роки, інвестиційні паспорти громад та спеціалізовані стандарти супроводу інвесторів.

5. Європейський досвід свідчить про ефективність комплексного підходу до регулювання інвестиційних процесів на регіональному рівні, який поєднує фінансові інструменти, податкові стимули, державно-приватне партнерство, інституційну підтримку та партнерський принцип управління. Приклади Великої Британії, Польщі та Німеччини демонструють успішну адаптацію європейських механізмів до національного контексту, що дозволило активізувати інвестиційну діяльність у регіонах, зокрема менш розвинених.

6. Порівняльний аналіз показав, що Польща та Німеччина залучили у 2023 році \$28,7 млрд та \$36,7 млрд ПІІ відповідно, тоді як Україна – лише \$4,25 млрд. Основними причинами відставання України є вплив воєнного конфлікту, нестача стабілізаційних механізмів, правова невизначеність та слабка інституційна підтримка. Це підкреслює потребу у формуванні цілісної політики залучення інвестицій, орієнтованої на прозорість, регіональні інструменти стимулювання та інтеграцію з європейськими підходами.

7. Попри рекордне зростання капітальних інвестицій у 2024 році (понад 20 млрд грн), це не свідчить про покращення інвестиційного клімату в Харківській області. Із 2022 року обсяги прямих іноземних інвестицій суттєво скоротилися - з понад 1 мільярда доларів у 2021 році до 634,6 мільйона доларів у 2022 році та 623 мільйонів доларів у 2023 році. Це зумовлено воєнними діями та зниженням довіри інвесторів. Переважна частина капітальних вкладень у 2024 році має відновлювальний характер і спрямована на реконструкцію

інфраструктури та житла в межах державних і міжнародних програм, а не на приватні інвестиційні ініціативи. Регіон продовжує стикатися з масштабними воєнними та інституційними бар'єрами, що обмежує відновлення повноцінної інвестиційної активності.

8. Аналіз інвестиційних процесів у Харківській області у 2022–2024 роках засвідчив наявність глибоких системних проблем, що ускладнюють відновлення економічної активності. Головними бар'єрами стали воєнно-соціальні чинники: масштабні руйнування інфраструктури, скорочення ПП, демографічні втрати, дефіцит трудових ресурсів і постійна загроза безпеці. Ці обставини не лише призвели до зниження припливу прямих іноземних інвестицій, але й значно ускладнили реалізацію навіть існуючих проєктів, попри рекордне зростання капітальних інвестицій у 2024 році, яке відбулося переважно за рахунок зовнішньої допомоги.

9. Запропоновані шляхи вдосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності в регіоні зосереджені на подоланні ключових бар'єрів зокрема через:

- відновлення критичної інфраструктури;
- розширення гуманітарного розмінування;
- створення регіонального інвест-офісу;
- запровадження системи страхування воєнних ризиків;
- активне використання державно-приватного партнерства у процесі відбудови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. «Доступні кредити 5-7-9%»: підприємці отримали 9906 кредитів на 31,5 млрд грн від початку року. Міністерство економіки України. 2025. 12 трав. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=d0b91684-9121-40d0-85ad-16932699a13e&title=DostupniKrediti5-7-9-PidprimtsiOtrimali9906-KreditivNa31-5-MlrdGrnVidPochatkuRoku> (дата звернення: 15.05.2025).
2. Biznesmax – ERDF guarantee supporting SMEs in Poland [електронний ресурс]. Європейський інвестиційний банк. URL: <https://www.fi-compass.eu/library/case-studies/biznesmax-erdf-guarantee-supporting-smes-poland> (дата звернення: 16.05.2025).
3. European Association of Development Agencies (EURADA). Regional Development Agencies in Germany [електронний ресурс]. EURADA. URL: https://www.eurada.org/fileadmin/user_upload/docs/RDAs-from-Germany.pdf (дата звернення: 16.05.2025).
4. European Commission. EU cohesion policy: Commission adopts €20 billion Partnership Agreement with Germany for 2021–2027 [електронний ресурс]. Європейська Комісія. URL: <https://european-social-fund-plus.ec.europa.eu/en/news/partnership-agreement-germany-2021-2027> (дата звернення: 16.05.2025).
5. European Investment Bank. EIB Market Update 2023 [електронний ресурс]. Європейський інвестиційний банк. URL: <https://www.eib.org/en/publications/20240030-market-update-2023> (дата звернення: 16.05.2025).
6. Foreign direct investment (FDI) in Poland [електронний ресурс]. Lloyds Bank International Trade Portal. 2025. URL: <https://www.lloydsbanktrade.com/en/market-potential/poland/investment> (дата звернення: 22.05.2025).

7. Germany - Corporate - Tax credits and incentives [електронний ресурс]. PricewaterhouseCoopers. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/germany/corporate/tax-credits-and-incentives> (дата звернення: 16.05.2025).
8. Germany Trade & Invest. Investment Grants & Incentives in Germany [електронний ресурс]. Germany Trade & Invest. URL: https://www.gtai.de/resource/blob/83122/6a8be6b30a422c67f43bde5c974d81bc/Investment_Grants_Incentives_in%20Germany_WEB.pdf (дата звернення: 16.05.2025).
9. Herbst J. E., Khakova O., Lichfield C. Reconstructing Ukraine at war: The journey to prosperity starts now [електронний ресурс]. Atlantic Council. 2024. URL: <https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/reconstructing-ukraine-at-war-the-journey-to-prosperity-starts-now/> (дата звернення: 23.05.2025).
10. InvestEU Programme – InvestEU [електронний ресурс]. Європейська Комісія. URL: https://investeu.europa.eu/investeu-programme_en (дата звернення: 16.05.2025).
11. Investment policy – Regional and Urban Policy of the European Commission [електронний ресурс]. Європейська Комісія. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/what/investment-policy_en (дата звернення: 16.05.2025).
12. Investment projects with significant investments [електронний ресурс]. UkraineInvest. 2024. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/incentives/investment-projects-with-significant-investments/>.
13. Kharkiv IT Cluster. KHARKIV IT RESEARCH 2021: 45 000 IT-фахівців, 511 IT-компаній та зростання обсягу індустрії на 53 % за два роки [електронний ресурс]. URL: <https://it-kharkiv.com/kharkiv-it-research/> (дата звернення: 17.05.2025).

14. Koetter M. Effects of the GRW programme on local credit markets in Germany [електронний ресурс]. IWH Halle. 2024. URL: <https://www.iwh-halle.de/en/press/press-material/interviews/detail/effects-of-the-grw-programme-on-local-credit-markets-in-germany> (дата звернення: 16.05.2025).
15. Maczkovics C., Cogoni A. The Commission amends regional aid rules to foster support for strategic technology projects [електронний ресурс]. Global Policy Watch. 2024. 10 липня. URL: <https://www.globalpolicywatch.com/2024/07/the-commission-amends-regional-aid-rules-to-foster-support-for-strategic-technology-projects/> (дата звернення: 16.05.2025).
16. Mankiw N. G. Principles of Economics (8th ed.) [електронний ресурс]. URL: https://renessans-edu.uz/files/books/2023-11-02-04-26-19_73440a247c94a07116bd881b10442047.pdf.
17. Regional aid – State aid modernisation [електронний ресурс]. Європейська Комісія. URL: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/modernisation/regional-aid_en (дата звернення: 16.05.2025).
18. Regional policy – Regional and Urban Policy of the European Commission [електронний ресурс]. Європейська Комісія. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/home_en#:~:text=Regional%20policy%20is%20the%20EU's,one%20and%20no%20region%20behind (дата звернення: 16.05.2025).
19. Statistical Yearbook of Ukraine for 2021 [електронний ресурс]. Kyiv: State Statistics Service of Ukraine, 2022. 543 с. URL: https://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2022/zb/11/Yearbook_21_e.pdf (дата звернення: 17.05.2025).
20. Swinney P. In the zone? Have enterprise zones delivered the jobs they promised? [електронний ресурс]. Centre for Cities, 2019. URL: <https://www.centreforcities.org/reader/27856-2/> (дата звернення: 16.05.2025).
21. The partnership principle underpins cohesion funding and synergies with other policies – Panorama [електронний ресурс]. Європейська Комісія.

URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/whats-new/panorama/2022/09/28-09-2022-partnership-principle-underpins-cohesion-funding-and-synergies-with-other-policies_en (дата звернення: 16.05.2025).

22. The Polish Investment Zone: Benefits for Investors [електронний ресурс]. Міністерство розвитку та технологій Республіки Польща. URL: <https://www.trade.gov.pl/en/extended-topics/the-polish-investment-zone-benefits-for-investors/> (дата звернення: 16.05.2025).

23. World Investment Report 2024: Country Fact Sheet – Germany [електронний ресурс]. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). 2024. URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/wir_fs_de_en.pdf (дата звернення: 22.05.2025).

24. World Investment Report 2024: Country Fact Sheet – Poland [електронний ресурс]. United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD). 2024. URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/wir_fs_pl_en.pdf (дата звернення: 22.05.2025).

25. World Investment Report 2024: Country Fact Sheet – Ukraine [електронний ресурс]. UNCTAD. 2024. URL: https://unctad.org/system/files/non-official-document/wir_fs_ua_en.pdf (дата звернення: 22.05.2025).

26. Аеропорти до Євро-2012 були реконструйовані з урахуванням перспективи зростання – Азаров [електронний ресурс]. УНІАН. 2013. 19 березня. URL: <https://www.unian.ua/kharkiv/764578-aeroporti-do-evro-2012-buli-rekonstruyovani-z-urahuvannyam-perspektivi-zrostannya-azarov.html> (дата звернення: 16.05.2025).

27. Валовий внутрішній продукт України у 2021 році [електронний ресурс]. Мінфін. 2025. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/gdp/2021/> (дата звернення: 23.05.2025).

28. Васильченко С. М., Михайлишин Л. І. Аналіз якості інвестиційних паспортів територіальних громад Прикарпаття [електронний ресурс].

Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. 2022. Вип. 18(2). С. 31–46. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2022_18\(2\)_6](http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprer_2022_18(2)_6).

29. Відбудова Харківщини: що фінансуватимуть у 2024 році [електронний ресурс]. Аналітичний центр «Обсерваторія демократії». 2024. URL: https://lb.ua/blog/observatory_democracy/604514_vidbudova_harkivshchini_shcho.html (дата звернення: 23.05.2025).

30. Гаєвська А., Цьомик Г., Солодовнік М. Від обстрілів та втрат — до звільнення та відбудови. Хроніка першого року повномасштабного вторгнення на Харківщині [електронний ресурс]. Суспільне Харків. 2023. 24 лютого. URL: <https://suspilne.media/kharkiv/221187-vid-obstriliv-ta-vtrat-do-zvilnenna-ta-vidbudovi-hronika-persogo-roku-povnomasstabnogo-vtorgnenna-na-harkivsini/> (дата звернення: 17.05.2025).

31. Державна програма «Доступні кредити 5–7–9%»: з початку року бізнес отримав пільгових кредитів на понад 52 млрд гривень [електронний ресурс]. Харківська обласна рада. 2024. 31 липня. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/2024/07/31/derzhavna-programa-dostupni-kredyty-5-7-9-z-pochatku-roku-biznes-otrymav-pilgovyh-kredytiv-na-ponad-52-mlrd-gryven/>

32. Державне регулювання інвестиційної діяльності [електронний ресурс] / укл. М. А. Слатвінський. Умань: ВПЦ «Візаві» (Видавець «Сочінський»), 2014. 198 с. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/6789/2306>.

33. Доповідь про стан навколишнього природного середовища в Харківській області у 2023 році [електронний ресурс]. Харківська обласна військова (державна) адміністрація, Департамент захисту довкілля та природокористування. Харків, 2024. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1285/128411/Attaches/regionalna_dopovid_2023_harkiv.pdf (дата звернення: 23.05.2025).

34. ЄБРР інвестував рекордні 2,4 млрд євро в Україну у 2024 році [електронний ресурс]. Дія.Бізнес. URL:

<https://business.diia.gov.ua/news/yebrr-investuvav-rekordni-24-mlrd-ievro-v-ukrainu-u-2024-rotsi> (дата звернення: 23.05.2025).

35. Єдиний проєктний портфель публічних інвестицій (DREAM) [електронний ресурс]. Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України. 2025. URL: <https://dream.gov.ua/ua/pip-pipeline> (дата звернення: 23.05.2025).

36. Єрмак А. П. Нормативно-правове забезпечення інвестиційної діяльності в Україні [електронний ресурс]. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. Т. 34 (73), № 1. С. 29–35. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.1/06>. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2023/1_2023/6.pdf.

37. Індекс капітальних інвестицій у 2021 році [електронний ресурс]. Головне управління статистики у Харківській області. URL: <https://kh.ukrstat.gov.ua/indeks-kapitalnykh-investytsii> (дата звернення: 16.05.2025).

38. Капітальні інвестиції за видами активів у Харківській області за січень–грудень 2021 року [електронний ресурс]. Головне управління статистики у Харківській області. 2022. URL: <https://kh.ukrstat.gov.ua/kapitalni-investytsii-za-vydami-aktyviv> (дата звернення: 22.05.2025).

39. Капітальні інвестиції за регіонами у 2022 році [електронний ресурс]. Головне управління статистики у Харківській області. URL: <https://kh.ukrstat.gov.ua/kapitalni-investytsii-stat/4579-kapitalni-investitsiji-za-regionami-u-2022-rotsi> (дата звернення: 17.05.2025).

40. Капітальні інвестиції за регіонами у 2022 році [електронний ресурс]. Головне управління статистики у Харківській області. 2024. URL: <https://kh.ukrstat.gov.ua/kapitalni-investytsii-stat/4579-kapitalni-investitsiji-za-regionami-u-2022-rotsi> (дата звернення: 22.05.2025).

41. Капітальні інвестиції за регіонами у 2023 році [електронний ресурс]. Головне управління статистики у Харківській області. 2024. URL: <https://kh.ukrstat.gov.ua/kapitalni-investytsii-stat/4578-kapitalni-investitsiji-za-regionami-u-2023-rotsi> (дата звернення: 22.05.2025).

42. Капітальні інвестиції у 2024 році (щоквартальні показники) [електронний ресурс]. Головне управління статистики у Харківській області. 2025. URL: <https://www.kh.ukrstat.gov.ua/kapitalni-investytsii-stat/4636-kapitalni-investitsiji-u-2024-rotsi-shchokvartalni-pokazniki-posilannya-na-derzhstat> (дата звернення: 22.05.2025).

43. Ліба Н. С. Реалізація державно-приватного партнерства у системі регіональної промислової політики [електронний ресурс]. Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія «Економіка». 2017. Т. 4, № 2. С. 126–132. URL: <https://economics-msu.com.ua/uk/journals/tom-4-2-2017/realizatsiya-derzhavno-privatnogo-partnerstva-u-sistemi-regionalnoyi-promislovoyi-politiki>

44. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 376 с.

45. Методика обчислення індексів будівництва [електронний ресурс]. Державна служба статистики України. 2005. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2005/ibd/ibd/ibd_u/metod_bud.htm (дата звернення: 23.05.2025).

46. Моніторинговий звіт за 2021 рік про стан реалізації Стратегії розвитку Харківської області на 2021–2027 роки та Плану заходів на 2021–2023 роки з реалізації Стратегії розвитку Харківської області на 2021–2027 роки [електронний ресурс]. Харківська обласна державна адміністрація. Харків, 2022. URL: https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/431/43045/files/др_375-VIII.pdf (дата звернення: 23.05.2025).

47. На відновлення Харківщини виділили 3,6 мільярда гривень — Шмигаль [електронний ресурс]. Гвара Медіа. 2023. URL:

<https://gwaramedia.com/na-vidnovlennya-harkivshhini-vidilili-3-6-milyarda-griven-shmigal/> (дата звернення: 23.05.2025).

48. Небава М. І., Ткачук Л. М. Управління регіональним розвитком [електронний ресурс] : електронний навчальний посібник. Вінниця: ВНТУ, 2017. URL: <http://elib.chdtu.edu.ua/e-books/3763>.

49. Нікіфоряк Л. С. Основні форми та методи державного регулювання інвестиційної діяльності [електронний ресурс]. Наукові праці НУХТ. 2011. № 38. С. 110–115. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/server/api/core/bitstreams/e7ea57ab-78eb-4044-8dda-5ba105d436ba/content>.

50. Нормативно-правова база у сфері державної підтримки для інвестиційних проєктів із значними інвестиціями [електронний ресурс]. Міністерство економіки України. 2024. URL: <https://me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=6830e96a-ea33-419d-9c21-af44c9434a05&title=NormativnopravovaBazaUSferiDerzhavnoiPidtrimkiDliaInvestitsiiniKhProektivIzZnachnimiInvestitsiiami> (дата звернення: 23.05.2025).

51. Основні показники соціально-економічного розвитку Харківської області за січень–лютий 2021 року [електронний ресурс]. Головне управління статистики у Харківській області. Харків, 2021. URL: https://kh.ukrstat.gov.ua/upload/osn_pokaz_2021.pdf (дата звернення: 22.05.2025).

52. Після реконструкції саду Шевченка запрацює фонтан і з'являться клумби (фото) [електронний ресурс]. УНІАН. 2016. 22 липня. URL: <https://www.unian.ua/society/1431708-pislya-rekonstruktsiji-sadu-shevchenka-zapratsyue-fontan-i-zyavlyatsya-klumbi-foto.html> (дата звернення: 16.05.2025).

53. Про державно-приватне партнерство : Закон України від 01.07.2010 № 2404-VI. База даних «Законодавство України». Верховна Рада

України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2404-17> (дата звернення: 15.05.2025).

54. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення: 23.05.2025).

55. Про концесію : Закон України від 03.10.2019 № 155-IX. База даних «Законодавство України». Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/155-20> (дата звернення: 15.05.2025).

56. Про портал DREAM [електронний ресурс]. Портал DREAM. URL: <https://dream.gov.ua/ua/info/about-dream> (дата звернення: 23.05.2025).

57. Програма економічного і соціального розвитку Харківської області на 2024 рік (зі змінами) [електронний ресурс]. Харківська обласна рада. Харків, 2024. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/wp-content/uploads/2024/03/programa-1-chastyna-zi-zminamy-2.pdf> (дата звернення: 23.05.2025).

58. Програма розвитку інвестиційної діяльності Харківської області на 2021–2024 роки : затверджено рішенням Харківської обласної ради від 11 березня 2021 р. № 52-VIII [електронний ресурс]. Харків : Харківська обласна рада, 2021. 64 с. URL: <https://oblrada-kharkiv.gov.ua/program/programa-rozvytku-investytsijnoyi-diyalnosti-harkivskoyi-oblasti-na-2021-2024-roky/> (дата звернення: 23.05.2025).

59. Скоробогатова Н. Є. Дослідження сутності інвестицій та інвестиційної діяльності [електронний ресурс]. Економічний вісник НТУУ «КПІ». 2016. № 13. С. 164–173. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/80631> (дата звернення: 16.05.2025).

60. Стратегія розвитку Харківської області на 2021–2027 роки [електронний ресурс]. Харків : Харківська обласна державна адміністрація, 2020. URL:

<https://kharkivoda.gov.ua/content/documents/1026/102538/files/Стратегія.pdf>
(дата звернення: 18.05.2025).

61. Тарабан С. В. Забезпечення інвестиційно-привабливого клімату в регіоні – стратегічний пріоритет розвитку Харківщини. Науковий вісник: Державне управління. 2020. № 3(5). С. 228–238. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3\(5\)-228-238](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2020-3(5)-228-238).

62. У Харкові відбулася стратегічна сесія із Мінрегіоном [електронний ресурс]. Харківська обласна військова адміністрація. 2025. 17 січня. URL: <https://kharkivoda.gov.ua/news/129990> (дата звернення: 18.05.2025).

63. У Харкові урочисто відкрили оновлений стадіон «Металіст» [електронний ресурс]. Радіо Свобода. 2009. 5 грудня. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/1896027.html> (дата звернення: 16.05.2025).

64. Україна отримала газопоршневі когенераційні установки для підтримки критичних енергетичних потреб Харкова [електронний ресурс]. Програма розвитку ООН в Україні. 2024. 13 грудня. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/press-releases/ukrayina-otrymala-hazoporshnevi-koheneratsiyni-ustanovky-dlya-pidtrymky-krytychnykh-enerhetychnykh-potreb-kharkova> (дата звернення: 17.05.2025).

65. Україна створила багаторівневу систему страхування інвестицій від воєнних ризиків [електронний ресурс]. UkraineInvest. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/news/ukrayina-stvoryla-bagatorivnevu-systemu-strahuvannya-investytcij-vid-voyennyh-ryzykiv> (дата звернення: 23.05.2025).

66. Федорчак О. В. Проблеми правового регулювання інвестиційної діяльності в Україні [електронний ресурс]. Ефективність державного управління. 2017. Вип. 4. С. 80–94. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2017_4_11.

67. Харківські гуляння в борг [електронний ресурс]. Наші гроші. 2015. 20 жовтня. URL: <https://nashigroshi.org/2015/10/20/harkivski-hulyanya-v-borh/> (дата звернення: 16.05.2025).

68. Харківщина — лідер за заявами на компенсацію за пошкоджене житло [електронний ресурс]. Урядовий кур'єр. 2023. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/news/harkivshina-lider-za-zayavami-na-kompensaciyu-za-p/> (дата звернення: 23.05.2025).
69. Шуванов А. Р. Українська регіональна політика та її вплив на структуру національної економіки. Державне будівництво. 2022. № 2 (32). С. 50–59. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2022-2-05>.
70. Янченко А. А., Сарбаш Л. Д. Проблеми управління інвестиційною діяльністю в регіонах України у сучасних умовах [електронний ресурс]. Економіка та суспільство. 2018. Вип. 18. С. 242–247. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-33>. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/18_ukr/33.pdf.
71. Ястремська О. М., Яблонська-Агу Н. Л. Інвестиції: сучасне розуміння та класифікація [електронний ресурс]. Економіка розвитку. 2014. № 4. С. 116–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/есro_2014_4_23 (дата звернення: 23.05.2025).